

RELIEF

21-23

APRILIE -
IUNIE -
1994
16 PAGINI
300 LEI

Revistă lunară literar-artistică și cultural-științifică

O conștiință a secolului XX

Rar întâlnim, în istoria literaturii universale, o identitate atât de adâncă între om și opera sa, ca în cazul lui Eugen Ionescu. Viața și creația sa revelează o personalitate aflată în răspăr cu tot ceea ce purta o falsă aură sacrosanctă. A combătut dogmele politice și a sfărâmat canoanele artistice. A fost dușmanul mentalităților ruginite, al rutinei și obtuzității, împrejurare care a generat conflictul său permanent cu marele public și cu critica oficială. A fost un însingurat, dar s-a considerat frate cu toți însingurații lumii. Vocea lui a răsunat fără încetare în apărarea ființei umane amenințate de tiranie, într-un secol bântuit de flagelul ideologiilor, al „rinoceritelor” de toate culorile. Intelectualitatea franceză a anilor '50, infestată de marxism, l-a proclamat aliatul său, stârnindu-i însă o vehementă ripostă. Nu, el nu era „de stânga”, așa cum îl dorea intelectualitatea franceză a vremii, dar nu s-a situat nici „la dreapta”, de partea naționalismului exacerbant și intolerant. S-a opus deopotrivă iluziei comuniste și isteriei fasciste, ciuimei roșii și ciuimei brune, negre sau verzi. Străbătând o epocă plină de contradicții, Eugen Ionescu a rămas mereu același, consecvent cu sine însuși, lucid și tăios. A fost desigur un incomod care a biciuit lenea semenilor săi de a găndi până la rădăcina lucrurilor, pentru a afla cauzele răului. Curajul său de a denunța minciuna îmbrăcată adeseori în mantie strălucitoare a iritat spiritele slabe. Adevărul lui Eugen Ionescu a fost întotdeauna incondar fără adevăr nu putem fi liberi. Or, numai libertatea conferă valoare existenței umane. Când intelectualitatea franceză nu se trezise încă din somnul marxist și maoist, Eugen Ionescu a descoperit disidența din Est pe care a apărât-o cu toată energia. S-a bucurat apoi când s-a născut și în România, o contestație politică. „În fine, acum avem și eroi români”, a exclamat el. A dus o vibrantă campanie de presă pentru a atrage atenția lumii accidentale asupra nefericirii poporului său. Această atitudine i-a adus represalii din partea autorităților comuniste de la București. În timp ce piesele sale erau reprezentate pe toate scenele globului, în țara sa el a devenit un autor interzis.

A salutat apoi cu iubire și admirație Revoluția noastră din Decembrie '89. Nu s-a lăsat însă înșelat de aparențe. Cu aceeași redevabilă luciditate, Eugen Ionescu a aderat la mișcarea protestatară din Piața Universității declarându-se cu mândrie „un golan de la Academia Franceză”. Fiind universal, el a rămas profund român. Stând de vorbă odată cu o franțuzoaică foarte cultivată, aceasta mi-a mărturisit că există la Eugen Ionescu ceva care îi scapă înțelegerii. I-am răspuns: „Este românul din el, Doamnă!” M-a privit mirată. „Dacă i-ai cunoaște pe Caragiale și pe un oarecare Urmuz l-ai înțelege cu siguranță pe Eugene Ionescu.” Dar franțuzoaica nu auzise de aceștia! Când cei din anturajul său râdeau în hohote la glumele sale cu tâlc profund, Caragiale avea obiceiul să-i avertizeze că de fapt el era eminentamente trist. Râsul care plânge! Acest tragi-comic românesc este filonul de aur al teatrului ionescian. Tesătura pieselor lui Eugen Ionescu este totdeauna simplă. Un incident banal, la început comic, se preface în tragedie, pentru că în final să se convertească în grotesc. Banalitatea conversației personajelor șochează. Oamenii par a nu-și spune nimic. Pe nesimțite suntem introduși într-un univers absurd în care domnește ilogicul. Drama ionesciană se naște în punctul de ciocnire cu ilogicul. Sentimentul lipsei de sens al lumii și al omului pătrunde în structurile cele mai adânci ale teatrului lui Eugen Ionescu.

S-a spus despre acest teatru că este un antiteatru, fiindcă autorul său a procedat exact contrar teatrului tradițional, care dăinuise de mai bine de o sută de ani. În fond, nu este vorba despre un antiteatru, ci despre un teatru nou care exprimă obsesiile și neliniștile secolului al XX-lea. Dinamismul sufletului omului modern, cu zig-zagul, contorsiunile și neprevăzutul său, nu mai încăpea în formula teatrului prezidat de vechiul principiu al identității caracterelor.

Nu totul este „clar și distinct”. Evoluția psihologică a omului modern nu se supune nici unei reguli. Irraționalul sălășuiește în miezul însuși al existenței. Constatarea iraționalului scornește „angoasa”, un concept creat de filozofi pentru a designa această atât de specifică stare de spirit a secolului nostru. Împotriva forțelor iraționale se ridică singur Berenger care devine simbolul eforturilor de salvare a ființei umane. Acest personaj preferat a lui Ionescu reprezintă insul lucid și curajos de pretutindeni, eroul fără aură de martir. Dar atât timp cât el nu cedează, umanitatea nu poate fi declarată învinsă.

Acest teatru, încărcat cu imense tensiuni umane, are asupra noastră un efect cathartic, asemeni marelui teatru grec.

Cele mai potrivite cuvinte despre clasicismul operei sale revoluționare le-a rostit Eugen Ionescu însuși: „Adevărata artă zisă de avangardă sau revoluționară este aceea care, opunându-se cu îndrăzneală vremurilor sale, se dovedește inactuală.” Visându-se inactuală, ea regăsește acel fond comun universal și fiind universală, poate fi considerată drept clasică. (Notes et Contre-Notes).

Horia MEDELEANU

Eugen Ionescu

din sumar:

- Sculptorul EMIL VITROEL - la 65 de ani
- Prozatorul FLORIN BĂNESCU - la 55 de ani
- Interviu cu dl. conf. dr. DUMITRU ACU președintele Asociațiunii „ASTRA”
- Pagini europene : proză de scriitorul francez Jean d'Ormesson

DICȚIONAR PLASTIC ARĂDEAN

EMIL VITROEL LA 65 DE ANI

• Emil Vitroel s-a născut la 8 iulie 1929, în comuna Cermei. În 1955 a absolvit Institutul de arte plastice "N. Grigorescu" din București. Debutază în 1953. A expus în toate expozițiile interregionale (Timișoara) și județene (Arad).

În 1956 realizează busturile I.L. Caragiale, Vasile Alecsandri, Friederich Schiller și Maxim Gorki, pentru holul teatrului din Arad. Participă la expoziții naționale în București (1955, 1970, 1972, 1982). În taberele de creație de la Căsoaia sculptează lucrările „Germinție” (1981) și „Elegie” (1983) iar în cele de pe Malul Mureșului, „Izvor” (1980) și „Cap” (1982). În anul 1974 este înălțat „Monumentul Eroilor de la Păuliș”, operă a sculpturilor Emil Vitroel, Ioanel Muntean și arh. Miloș Cristea. În 1985, Emil Vitroel realizează busturile monumentale „Emil Monția” (Siria) și „Avram Iancu” (Arad).

Linii curbe, anplu desfășurate ale formei sunt contrabalansate de austeritatea unor muchii drepte. Tumultul ascuns în adâncul sufletului acestui artist este cenzurat de rigoarea geometrică a formei. O trăire intensă și o autoconstrângere lucidă, din acest antagonism se naște sculptura lui Emil Vitroel. Ea poartă o încărcătură expresionalistă peste care geometrismul pune o surdină. Dincolo de orice alte considerații, farmecul intim al acestei sculpturi este inanalizabil. El există pur și simplu.

Motivul predelect al statuarei lui Emil Vitroel îl constituie femeia, figurile de femei

Sculptorul în atelier

Vis

• Participă la expoziții colective în Ungaria, Iugoslavia, Franța și Italia. În 1992 organizează o expoziție personală în Germania. Emil Vitroel a fost președintele filialei din Arad a Uniunii Artiștilor Plastici, timp de 25 de ani.

Sculptorul Emil Vitroel este cunoscut, în primul rând, ca autor principal al „Monumentului Eroilor de la Păuliș”. Imaginea acestui monument de referință în arta plastică românească din ultimele decenii ne-a întâmpinat în multiple publicații (ziare și reviste), cu diverse ocazii comemorative, uneori fără ca numele sculptorului arădean să fie menționat. Monumentul devenise o emblema. Dar Emil Vitroel este mai mult decât atât. Prezență permanentă de-a lungul anilor, în sălile de expoziții din orașul nostru, precum și în unele galerii prestigioase din capitala țării și din străinătate, el a realizat treptat o operă care poartă marca unui stil propriu inconfundabil. În procesul de elaborare a acestui stil au intrat sugestii din unele curente artistice fundamentale ale secolului nostru. Fiind un spirit predominant rațional Emil Vitroel s-a îndreptat spre cubism printr-un fel de „afinitate electivă”. Repudiind orice epigonism, el a descoperit sâmburele viu al acestui curent artistic, în cadrul căruia s-au manifestat atâția mari creatori înnoitori în arta acestui secol. Și pentru Emil Vitroel sculptura este, întâi de toate, o construcție a spiritului care n-are nimic în comun cu sculptura tradițională, bazată pe reprezentare. „Simțurile deformează, numai spiritul dă formă lucrurilor”, spune unul dintre acești artiști înnoitori, iar Picasso, în faza lui cubistă repeta mereu: „Eu pictez (și sculptez)” lucrurile așa cum le gândesc, nu cum le văd”.

Privită de aproape, sculptura lui Emil Vitroel se înfățișează ca un joc de planuri convexe și concave, articulate ritmic și ferm delimitate.

create de el par întrupări ale unor zeități ciudate, cu ochi nefiresc de mari care privesc parcă înăuntru, ca într-un vis, cu săni și brațe arcuite voluptuos. Din ansamblul armonios al liniilor și formelor se degajă o senzualitate păgână, suavă și pură.

Procedeele abrazive folosite de Emil Vitroel conferă lucrărilor sale un luciu metalic. Lumina alunecă pe forme, lăsând zone de penumbră diafană. Ici-colo, în adânciturile ochilor și ale gurii personajelor, o umbră densă așază o pată de mister. Această mișcare a luminii modifică continuu impresia privitorului. Dar dincolo de efectele optice se află structura operei, cu admirabila sa logică internă. Pe lângă bucurie vizuală sculptura lui Emil Vitroel oferă o satisfacție de un ordin mai înalt, satisfacție pe care o avea totdeauna când contemplăm o creație supusă puuterii intelectuale a ființei umane.

Ajuns la vârsta la care mulți se refugiază în amintiri Emil Vitroel consideră că încă nu și-a încheiat opera. Cu o energie excepțională, la care adaugă întreaga știință acumulată într-o viață de trudă rodnică și cu o disciplină a muncii demnă de invidiat (și de urmat!), acest sculptor cu adevărat remarcabil explorează în continuare posibilitățile expresive ale stilului său. Mirajul perfecțiunii? Poate, dar acest miraj intră în condiția artistului și a omului deopotrivă. Fără el am fi neîmpliniți.

Horia MEDELEANU

Desanca Nicolai: „ȘATRA DE VÂNT”

Poezia doamnei Desanca Nicolai reunită în volumul „Șatra de vânt”, este expresia arderilor și zburciunilor interioare: „Pentru ca să devin, / ceea ce sunt, am ars... / în toate flăcările iadului” (Ars poetica); a vieții sensibile. „plâng pentru că / păsările din părul meu / nu mai vor să cânte” / (Nu plâng), a feminității și dorinței ca farmecul acesteia să rețină privirea și cuvântul: „Spune-mi, / că sunt frumoasă / că alta ca mine nu există”...

Dedublarea om-poet se concretizează în încercarea dramatică de a exista între nivelul social politic / viața mi-ai rânduit-o / după tiparele voastre / de ce, de ce / sunteți nemulțumiți /... și dorința de evadare în confortul lumii dorite, a acelei lumi în care

trăirile cunosc arderi totale, în care conexiunile se realizează dincolo de rău și de bine și starea poetică este începutul și sfârșitul. Aparența la confluența dintre cele două lumi este insatisfăcătoare: Locuiesc în zona de frontieră / dintre două lumi / lumea din mine / și lumea reală / (Frontieră). Dubla existență produce sfâșieri care cer dezlegare divinității, ca singura forță investită să orânduie lucrurile: „te chem / te chem cu toată ființa mea - doamnă / atunci de ce e noapte?” /... Dar apelul la Divinitate este unul accidental, de extremă, poezia doamnei Desanca Nicolai nu este mistică, ea caută înțelesuri iubirii de patrie: „imi iubesc patria... / simplu / fără

streășini / fără cuvinte de prisos.” / (Mărturisire), suferinței „flămenilor” ridicați pentru că: „ne-ai mutilat sufletul / ni l-ai strivit ca pe o gănganie / ne era foame... / de adevăr” / (Nu plecăm), dorului pentru rădăcini. „Când o să-mi fie dor de tine / Unde să te caut?” / „(Nu fi mahnită mamă), „Vin spre templul tău bunicule!” (Templul).

RECENZIE

Poeta este subjugață de magia rece-fierbinte a dragostei, de plinătatea și durearea ei: așteptări înflorate; atingeri - împliniri” n-a fost, n-a fost / nicioare pe lume / mai adevărată / mai fantastică / decât / mâinile noastre / singurătate în doi: „Fețele noastre, niște măști / de oară...” / (Nu putem); ruperi: „Poți pleca iubitul / un ghem de patimi sunt / tu o stradă pustie” (Pot pleca).

Un rol aparte în poezia doamnei Nicolai îl

au mâinile, degetele, ele însă bine definite, personalități distincte vii și independente; ele mângâie jubitul, copilul sau viața (O femeie): „gratiile degetelor”, „degetele încep să înfrunzească amintiri”, „mâinile vor surăde blând”, „sărută / mâinile ce se zbat” etc.

Senzația de răceală se asociază celei de singurătate amplificând-o: „împăimântător de singură / mi se face frig... / stau singură pe peronul rece”. (Singurătate).

Sentimentul continuității vieții ca și cel al morții se susțin și se anihilează reciproc: „Când te vei naște, copilul meu / Îți voi arăta toate comorile pământului” (Copilului meu); „O să adorm curând, copilă” (Somn în fluturi).

Poezia doamnei Desanca Nicolai cucerește prin simplitate și deschidere.

Lucia BIBARȚ

DEBUT

POEME DE DACIAN TOLEA

Starea de albastru

Cade un guler de cer,
cade dantela,
cade să cadă,
se umflă bobocii-n eter,
se-nfoie carpela
să știe să vadă,

adoarme și cerbul albastru
cu capul pe mine,
adoarme cu zâmbet
în timp ce mistrețul de albastru
cerșindu-mi măslina
respiră forțându-și un urlet,

albastrul e lățul de vise
ca morșii omiși de cadastru
și ceapa din mine-i albastră,
ce stă dezbrăcată-n calise
că-i loc de albastru
ca-n cer și în mine,
că doar o fereastră
deschisă va fi și era
albastră, albastră, etcaetera...

albastră mi-e pielea
când cade dantela,
când umple bobocul eterul
să-nfoie carpela,
când cade-ncontinuu cu cerul
clopotul și paracliserul

Ele sau ieie

„et quand on pense que je faillis mourir pour une
femme qui d'ailleurs n'était pas de mon genre”
- SWAN la moartea iubitei
ODETTE DE CRECY

„ei care își vând sufletul rămân până
la moarte solidari cu trecutul lor”
- HERBERT ZILBER

cu tot o urmăresc pe Clio
golanca cu picioarele în O
și toți șoptesc „adulmec-o...”

cu sufletul legat ca o conservă
de tarul pantalonilor
pierd timpul cântat de zor
pe-o rece piatră de la Lido,

că-i sufletul deschis ca o conservă,
ajuns la bala câinilor,
îmi spânzur creierii în vervă
cu-nceșele picioare-n O

când trupul cum și-l vinde văd,
mereu un calcul peste vis,
dau paradis din paradis
prin ochiul orb al inimii - năvod

și-o urmăresc din trupul ce cum pică văd
la căte-un hoit mereu încins,
sub ochii-mi plini de interes
cerșind un S, un O și iară S,

ca un trianghi al semilunei
trecatul mi-l asum, stupidă Clio,
înscris obștescului tău O
din praful crud și sur al spumei

eu, somnambulul tău absent
te apăr furiilor din parlament,
ce zice-ți-vor de iure „Curvo”

că ne-au ucis lumina zilelor, moncher,
lăsându-ne mai vii doar după asfințit,
nu-i vina lor, e doar mister
și tot așa-s acum în cer,

iar nouă doar suspinal ni-e bolit,
meru aprins la amurgit,
Odette o fantă, Clio alta
lumina noastră de la Jalta

E clenciul scăpătat. Moncher...

tot urmărim picioarele în O
stând la bordură pe Corso,
noi doar așa, povestea alta,
cu sufletul deschis ca o conservă...

ajunși la bala câinilor,
să ne mai spânzurăm, Minervă,
cu lanțul noilor (e) Xalta?!

Natură moartă cu inorog

tu ești un val vagabond lipit de un steag
căzut pe parbrizul trabantului meu de naylon,
toată lumea râde, durerile tăcute se sparg
și cioburile lor schișează inorogul din avalon
în implozie

mirosul meu s-a înzdrăvenit de când ai clipit,
aburul saunei mele s-a stalactit,
sunt zgribulit întrebându-mă prin care nervură
m-ai podidit

toate venele tale duc spre munșii Codru - Moma,
de când ai clipit
tâmpetele mele zvăcnesc și nările zac visându-ți aroma
la infinit,

dacă ai fi fost bărbat erai cel mai celebru papă la Roma,
sau cel mai banal troglodit,
dacă ai fi fost femeie erai „doamna” Pitești, erai
„Doamna” lui Goma

sau mama unui poet răstignit

la nunta mea ai tăiat brațele miresei
și naosul s-a vestejit privind-i palmele
la nesfârșit,

la botezul copilului meu celebrai Crăciunul
și-al treilea război mondial zămislitu-l-ai,
răule,

ca la moartea mea să spargi toate ouăle,
roșii orange galbene verzi albastre indigo violete,
isihastii pe silabe descărcându-le-n egrate

vocală să-mi fie rima lărzie,
când durerile mule sunt sparte și-s gala să cadă
ca o stea de hârtie,
cioburile lor pictând inorog de zăpadă
într-o albastră explozie.

(Din) Spre odinioară

Ce mult mai e până odinioară
mai trei dimineți sau poate
o singură gară
ceva s-a stricat cotidian (printre) toate
cele multe zidiri
mai curmă violența din amintiri

din pleura trandafiriilor plămâni
s-a intrupat Eva (Braun) chiar
și cancerul aerului ce-i locuiește
poate de trei mii de săptămâni,
poate numai de șapte

odinioară respiram prin hârtia de ziar
astăzi nici nu mai crește
limpul (descrește)
iar sânii transparenți
cu mușchii violenți
cu venele incandescente,
papilele și ele viole(n)te,
au izbucnit în grădina oglinzii
ca petaniile risipitoare de zile,
ca un vârsal malign pe vitrine,
ca odinioară la liziera minunii
cu opusul zilnic alături pendulând
în clopotul transcendental,
unde inima vibrând
cargea pe margini de petanii.

Ce punctiform se vede (acest) odinioară
de trei dimineți (poate)
în clocot de fanșară
lăcerea izbuucni respirând (printre) toate
cele multe zidiri
mă surpră cu violența din amintiri.

PROZATORUL ARĂDEAN FLORIN BĂNESCU LA 55 DE ANI

- Ați împlinit recent 55 de ani. Cum vă simțiți la această vârstă?

- Dacă facem o socoteală după „Calendarul de o sută de ani” (una din cărțile mele, inspirată din însemnările moșilor din neamul Băneștilor, făcute pe marginea paginilor unor cărți bisericești, ca și din poveștile vreunora din muierile lor - „o babă bătrână cu dinți de lână”, dar și din șoaptele Teiului Chinezului - copacul tutelor al Satului meu, din șuierul Puiului de Vânt de la Trei ape, din cântul acestora - pe vremea celor Trei frați vânători și întemeietori care au răpus un balaur cu trei capete, ajutați fiind în lucrarea asta de Mai Marele Cerbilor, de Lupul cel Alb, de urșii, vulpile, mâțele sălbatice, veverițele și te miri ce alte joavine ale Pădurii, pădure devenită mai târziu mama ocrotitoare, la ceas greu, logodnică de primăvară pentru junii plecați în lotrie, și mutată, acum, de când oamenii s-au mai înrăit, către înălțimi - spre Țarcu Semenic, Gugu, rămânându-i însă destulă putere pentru a coborî, măcar prin povești lângă cursul voinic al râului Timiș), socotind, deci, după „măsura” aceasta (a făloșilor gugulani), abia am pășit peste o ... jumătate. Pentru ea pot da seama prin cărțile scrise și prin viața care m-a purtat prin destule locuri, încercându-mă, greu, nu odată. Asta-mi aduce o stare nu de osteneală, dinpotrivă, mă aruncă, pentru cealaltă „jumătate” într-o încrâncenare și mai puternică - va trebui să lupt (cu mine însumi) spre a dovedi că pot mai mult. Mă simt (încă) în stare să mă băt cu neputințele vremelnice (trupești), cu îndoielile permanente (sufletești), cu zbaterea apelor vremii care curge pe lângă noi.

- Cifra 55 poate fi o vârstă critică pentru un bărbat, dar și pentru un scriitor. Totuși, aveți viitorul în față. Cum vă vedeți însă trecutul?

- Vârstă critică? Oho! Cine o poate, cu exactitate, stabili? Ca bărbat, și, pe deasupra, gugulan, „Eu vând mere, eu vând pere, dar nu-mi vând a mea muieră” - spune un cântec. Poamele sânt cărțile mele, trecute și viitoare. Pentru rest, putem..., schimba: „nu mă vând pentru orice muieră”! Altfel, un scriitor e mereu la o „vârstă critică”. După fiecare carte, are senzația, ca și în dragoste, că s-a mistuit. Și totuși, o ia de la capăt. Vlăguiala e trecătoare. Dacă nu, cel secătuit de tot poate doar să-și ia lumea în cap! Ea, lumea, oricum nu prea mai are nevoie de el. Dar bucuria creației e o veșnică pentru artist, chemare. Revigorat, o urmează și caută, cu veșnică speranță, ceva nou. Băgați bine de seamă: vorbim despre actul creator în sine. E singurul care contează pentru cel care-l trăiește. Izbânda sau căderea o hotărăsc alții, mai devreme, mai târziu. Iar judecătorul suprem - al lucrărilor pământești, e timpul. Odată terminat actul creator (scrierea unei cărți, spre pildă), în care te lupți doar cu tine (înger sau diavol), arzând până spre capătul puterilor, curățându-te de rău sau dăruindu-ți

binele, se sfârșește, pe moment, și miracolul. Spun pe moment. E și acesta unul deosebit. Învingătorul (socotit astfel fiindcă a izbăvit ceva, sau fiindcă așa cred judecătorii de drept - cititori, critici, confrăți, în cazul literaturii) poate fi mai trist decât un învins (în toate cazurile). Ultimului îi rămâne speranța revanșei. Primul va fi chinuit de întrebarea: la ce bun? Și atunci îl luminează Dumnezeu, hărându-i vloga pentru o nouă încercare. Din fericire, momentele acestea de „criză” nu se cumulează. Altfel, trecutul ne-ar copleși. Firește, lucrurile nu sânt chiar atât de simple încât să le lămurim, așa, într-o discuție (fie ea și datorată unui eveniment - care, a se ține seama, nu e doar unul biologic, supraviețuirea artistică e mult mai pretențioasă). Dacă să vedem într-un scriitor (doar) un zănatec mereu pus pe lămurirea tainelor lumii, supus unui destin implacabil (care-l chinuie) și gata să-și asume toate păcatele lumii lui, pentru ca prin jertfire să găsească izbăvirea, trebuie, oare, să-l... vânam cu tot soiul de întrebări? Pe el, care e chiar învingătorul? De himere. De lumi mai bune. De oameni potriviți unor asemenea lumi (recreindu-i, în fond). Că uneori, acest vânător cade în propria-i capcană, e altceva. Vânătoarea are dealtfel, mereu ceva regal în ea. Terminându-se cu o jertfă, rămâne de văzut cine e vânătorul, care e

INTERVIU ANIVERSAR

vânatul... Ca să n-o întindem: întreg trecutul meu e unul scriitoricesc. Chiar dacă am împlinit și multe îndatoriri sociale de o anume concretețe. Acest trecut a avut perioadele sale umbrite (de ceea ce a adumbrit viața oricărui român), altele de grea luptă cu un prealpin de însărcinări voit asumate (fiind educat în spiritul muncii fără răgaz și al moralei superioare că nu se obține nimic bun fără dăruire), ba chiar și perioade luminate - am tot glosat, mai sus, despre bucuria creației. Trecutul, altfel spus, e pentru mine un raft de bibliotecă umplut cu un număr de cărți. Dar știu că mai sunt câteva rafturi goale. Și primul raft plin mă obligă să continui. Trecutul unui scriitor nu poate fi privit decât ca o deschidere către viitor.

- Ce a însemnat pentru dumneavoastră Revoluția din Decembrie '89?

- Ceea ce trebuia să însemne pentru tot omul din nația asta prea îndelung încercată. Am petrecut acele teribile nopți de iarnă (ciudată) în tipografie (primul număr al unui ziar arădean „liber” a fost difuzat, în fața Primăriei, într-o dimineață pe care o credeam măcar a redeșteptării, de către o „echipă” copleșită de entuziasmul total și... aferent compusă din Dumitru toma, Vasile Filip și cel care vă vorbește); am trăit febra zilelor care au urmat și am rămas uluit da năvala unor „eroi” cu boigrafii nebănuite, cu ambiții mocnite de amar de vreme, cu o sete teribilă de a ajunge în vârf. Care „vârf” nu prea purta un nume. De la sublimul jertfei adolescenților din Timișoara sau București, cât a rămas până la (socotind acum) nocturnele „spectacole” parlamentare (unele căzând în ridicul) ori până la explozia forțelor subpământului, acestea năvălind într-o Capiatală profund dezorientată și brusc înnegrită de praful de cărbune? Cât despre ce a urmat... Ca scriitor, toată această „istorie contemporană”, mă atinge direct: am presimțit-o în „Strada” II (volumul „teaurizat” în depozitul unei edituri bucureștene), când Unirea cea Mare trecea țara precum acel decembrie; am încercat să descifrez ecourile profundelor (totuși) schimbări asupra destinului unor personaje; din câte se întâmplă azi (în viață și în carte)

rămân impresionat de asemănarea cu pomenitul an 1918! Iarăși ne despart Carpații! Unei părți a României, de peste munți, nu-mi rămâne (deocamdată) decât să-i spun „noapte bună!” Dar nădăjdiesc într-o cu adevărat senină dimineață a Țării, când oamenii ei vor fi uniți „în cuget și în simțire”. Prin fapte!

- După toate experiențele de viață, mai aveți prieteni?

- Faptul că stăm de vorbă, nu e o dovadă? Ba, peste toate, mai și colaborăm, spornic. am fost alături, de pildă, de un alt mare prieten: Ioan Alexandru. La întrebarea (cam... abruptă, cam sugerând o amune atitudine) pusă, ar trebui, bănuiesc, să dezvălu cine știe ce sfâșieri spectaculoase produse în arena literară arădeană. Să ne înțelegem! Respect pe toți scriitorii arădeni, atâția câți sunt. În regimentările diferite, comportamentul deosebit, vagile polemici (majoritatea... inventate de alții) țin de altă... carte. Iar prețuirea pe care o nutresc în fața unor opere nu cere, neapărat, adausul unei prietenii față de autorii lor. altfel, cred în prietenia literară și, slavă Domnului, am o mulțime de prieteni. Să-i numesc aici, nu ne-ar ajunge spațiul tipografic. Așa că mă voi rezuma la a-i numi doar pe slătinarii mei: cu prilejul împlinirii celor 55 de ani m-au sărbătorit după măsura lor: au tăiat vițelul cel gras, ca-n bine cunoscuta întâmplare biblică (deși „întoarcerea” era impusă de o anume dată aniversară, eu nefiind plecat niciodată dintre ei), au dat cep vaselor cu rachie și, în frunte cu preoții satului, cu dascălimea și cu noul lor chinez (primar), mi-au dăruit, nici mai mult, nici mai puțin, un cămin cultural. Menționez că propunerea de a se da numele meu căminului cultural din Slatina Timișului - care l-a entuziasmat la culme pe Cornel Ungureanu, iată, un alt prieten, și l-a uluit pe dl. dr. Mihai Țircuș - pentru a menționa și un nume din breasla căreia îi sunt credincios cam vreo 32 de ani, a venit din partea bătrânilor satului: un dascăl și un popă care adună cam 168 de ani! Dragă Emil Șimândan, poți cântări ce înseamnă prietenia (și iubirea) unui sat? Dacă da, nu mai insistăm. Atât că, țin eu să adaug, în acea zi de duminică, La Slatina Timișului, au fost primiți de către acest sat trei Bănești: tatăl meu, Marcu, doctor în teologie, fiul lui Iosif și al Iosifei, primul slatinar cu titlu academic, eu, cel care am redescoperit Teiul Chinezului și Răzvan, fiul meu, inginer cu studii la Timișoara și Paris. Asta pentru a da o probă despre ce înseamnă făloșenia unui gugulan (... în țoalele lui!).

- Și pentru că încă, în mod incontestabil, viitorul vă stă în față, vă rugăm să ne spuneți ce gânduri, ce planuri, ce vise aveți la 55 de ani?

- Despre gânduri, o tot frământăm, despre visuri, e cam greu (fiindcă, vai, nu prea am vreme de somn, iar asupra „visărilor cu ochii deschiși” despre care vorbea Nicolae Manolescu la debutul meu literar în volum dau seama în cărți și nu în ... interviuri!) ne rămâne, să ne spunem, „planurile”. În primul rând vreau să-mi... recuperez manuscrisele risipite pe la edituri. Am scăpat de cenzura politică, a dat peste noi cenzura economică! Oricine își poate închipui cât costă publicarea unui roman. Și eu nu sunt decât un slujbaş la stat. așa că... stau. Și aștept... sponsori. ar urma: un volum de povestiri (bănățene) vechi și noi, romanul „Strada” III, romanul „Traversada”. După aceea, alte povestiri, alte romane. Și tot așa...

(8 aprilie '94)

Interviu realizat de
Emil ȘIMÂNDAN

POEME DE CONSTANTIN DUMITRACHE

Scrisoare mamei

Ți-am scris că-i loamnă -n nuci se coace cerul
 Și strugurii se coc și cade luna
 Dorm dealurile-n mânăstiri de lei
 Parcă un somn în somn ar fi într-una
 Luceafărul aprins printre cocori
 Parcă ar curge pentru trepte sfinte
 Parc-ar fi cules cu mâna de pe ram
 Așa sună vântul de cuminte
 O noapte albă sus mai cără datini
 Parc-au căzut bisericile-n stele
 Parcă dorm satele ascunse-n prunci
 Pe sub iarba clopotelor mele
 Și vântu-i ca o pâine de casă
 Tăiat în părți subțiri ca pentru rugă
 Au crescut și sâni pe oglinzi
 Parc-a luat-o sângele la fugă
 În poarta pământului tună caii
 Parcă nechează aerul la geam
 O pasăre a dezbrăcat un inger
 Și dorm ca două icoane pe ram
 Fântâna zării cumpănă de nume
 Poate visează seceta fugind
 Izvoarele care împart pământul
 în foșnetul pădurii de argint
 Întră un vis în casa altui vis
 Și miezul nopții cântă în cocosi
 Tu dormi adânc cu aerul cel sfânt
 Păzită-n vis de îngeri somnoroși.

Treieriş

Leg caii de osia pământului
 lângă casa noastră cu îngeri în pădure
 și plopu ca o femeie de apă
 De acolo se vedea muntele plin de cer
 Cineva căra grâul
 tăind pâinea anului cu pușca.
 Tata încărunit de sudoare
 îndemna caii osteninind drumuri
 în veriga zării.
 Căruța plină cu snopi
 se legăna sub valea cerului
 ca un fulger tras de cai
 când se întorcea pământul
 cu picioarele goale
 Vântul se scutura de oameni
 Mama izvorăște din ierburi
 și drumul doarme ca o pasăre
 sub gard
 Cer între două cuvinte
 și cineva de-a lungul ochilor
 caută mirarea
 de sângele meu
 se apropie un copac
 visul îmi atârna ploii
 pe retină
 când ciocârliă ouă
 în fluier de cioban
 Vântul scutura copii din copaci

și grâul doarme întors din Viclain
 Snopii ca niște strămoși ne strâng
 în brațe

Tata aprinde biciul
 și caii strănule
 în jurul pământului
 și boabele curg din ochii lor
 Când sărutam caii
 parcă ne-am sculat de la masă!!

Clipa de începere

Prin somnul visului luminii
 Lumea lungă ochi în sine
 Ca memoria din patimi
 Parcă stă și parcă vine

Și adâncă înălțime
 Susul necuprins al firii
 De atâta veșnicie
 Parcă ne-a lăsat uimirii

Și de luga lui răbdare
 Intuneric viu s-a frânt
 Și-a-nceput să curgă sfera
 Semănându-și printre îngeri
 firicele de pământ

Și cuvântu-a fost lumină
 Și apoi limbă de copil
 Și-a făcut în ceruri carte
 Când pleca roua-n exil

Taina sunetului lin

Între acum și infinitul întors
 să-și măsoare trupul
 clipa ondulată spre negru
 cât drum se varsă în lumină?
 Răs de copil sigilat de fața mumii
 pentru a ridica în catedrale de rouă
 icoana unui ochi!!
 O, lămplă în zeghe de ocaș!
 O, dans feeric în stol de lumânări
 la capătul haloului preschimbant
 în nume!!
 Stele vegetale pe osia nopții
 verde candid pe-o ploaie de copaci
 pod peste miros de floare
 ducând nisip din mânăstiri.
 seara umbrei peste pasul transcendent
 exil de culori în porți transparente
 întâiul lărziu pe ochi de pasări
 pe fețele noastre început de păduri
 alungând ziua copilăriei mici
 cu cerșitori și regi de nisip
 și piramida lunii mâncată de furnici!!

Casa

Eu dorm în aer ca-ntr-o mamă
 Lumini de umbre tot mă cheamă

La teii scuturați peste morminte
 Turnați o floare în clopotul cuminte
 Apa spălată prin ierburi de fum
 Poartă lumina cu îngerii pe drum
 Și luna-i clădită pe pae de grâu
 Mirosind a ceruri pe apa din râu
 Ard stelele ca într-un drog vremelnic
 Pe sub albastrul cast plouat părelnic
 Pe deal parcă suferă drumul de foame
 În aerul pletos și fără poame

Calul din Langenau

O lună miloasă coboară din cer
 albesc icoanele copacilor în negru
 și focuri, focuri
 plâng fete de legat în vis
 prin satele plutind pe-o muchie de rân
 Sălcii pletoase curg din pământ
 pe albul mat exil de umed foșnet
 Calul paște. Ți ard ochii
 parcă s-ar stinge noaptea
 și nările
 scot un abur sperios
 O câmpie de tobe răgușite
 Dușmanul e aproape
 Copilul încăleacă și pleacă
 fluturându-și mantia de ierburi
 răscolite.
 Câți morfi strălucesc într-o sabie?
 Calul se întoarce cu șeaua goală.
 Vine cavalerul cu mânuși albe
 încăleacă și galopează
 în urma lui curg trandafirii nebelungi.
 De fiecare dată șeaua vine goală.
 destul, destul! strigă cel care doarme
 parcă se apropie visul de el
 Țși face cruce și pleacă.
 Galopează. În urma lui strigă o fată:
 „și-am lăsat o lacrimă blondă pe umăr”!!
 dar nu mai aude.....
 Galopează.
 Se micșorează câmpia
 e prea largă noaptea.
 Se aud strigăte.
 Calul aleargă, aleargă
 și duce în șea o lacrimă blondă....

R

DIVERSITATE ECOLOGICĂ - DIVERSITATE SOCIALĂ

„Impărat slăvit e codrul,
Neamuri mii îi cresc sub poale,
Toate înflorind din mila
Codrului, Măriei Sale”

Mihai Eminescu

Cu siguranță nimeni în afară de Eminescu n-ar fi putut exprima mai clar în limba română și în atât de puține cuvinte, meșteșugit îmbinate, un adevăr științific căruia i s-au dedicat o mulțime de comunicări și lucrări de către cei mai de seamă ecologi din cea de a doua jumătate a secolului al XX-lea. Aceasta insolită reflecție permite pe bună dreptate să se susțină că percepția poetică se află întodeauna cu un pas înaintea cunoașterii științifice. Poezia poate scoate la iveală, pe o cale absolut intuitivă, de regulă obscură și dificil de explicat în termeni logici, o realitate pe lângă care mulți au trecut cu ochii închiși. În schimb, cunoașterea științifică aruncă ulterior asupra unei realități relevante de artă luminile profundelor analize raționale, de regulă îndelungate și ostenitoare.

Diversitatea ecologică este înțeleasă astăzi în multiple chipuri, ea putând fi măsurată cu exactitate și exprimată prin coeficienți cantitativi. Aceștia îndeobște ne arată în ce măsură un ecosistem este mai bogat în specii de cât altul, un peisaj mai variat în priveliști decât altul. Diversitatea

ecologică ne poate deci sugera de ce o regiune montană, de pildă, ne poate înviora sufleteste și de ce un pustiu de nisipuri, de ghețuri sau chiar de ape ne pot adeseori demola psihic și conduce la desperare, dacă nu chiar la nebunie în cazul celor slabi și inadaptabili.

Dar ce este diversitatea ecologică? Nu vom expune aici o definiție savantă, ci vom considera, într-o primă abordare a subiectului, că diversitatea ecologică exprimă bogăția în specii, structuri și evenimente a unui ecosistem sau a unor mulțimi de ecosisteme care exploatează varietatea resurselor naturale de pe un teritoriu dat, cât mai vast cu putință. Cu cât o regiune geografică se află la intersecția mai multor factori climatici și prezintă un relief mai bogat, cu atât diversitatea sa ecologică este mai mare. Deținem în aceste privințe un loc privilegiat în Europa, țara noastră posedând o neobișnuită diversitate floristică și faunistică. Acestea se resfrâng în diversitatea ecosistemelor. Mulți biologi români au cercetat această diversitate, dar nici unul dintre ei n-a izbutit să ne o descrie atât de plastic cum a făcut-o încă în anul 1941 talentatul clujean Emil Pop (1897-1974) în puțin cunoscutul astăzi eseu al său „Pădurea și destinul nostru național”, lucrare interzisă a fi citită după instaurarea regimului comunist în România figurând pe lista materialelor epurate din toate bibliotecile din țară. Academicianul de mai târziu și-a dăruit

apoi o bună parte din prețiosul său timp problemelor legate de peisajul carpatin și ocrotirea lui. Luând drept model de studiu pădurea românească el ne-a dăruit cea mai vie, frumoasă și bogată în informații circumscrisere a ei. Din aceasta răzbate adânc semnificație a diversității ecologice pentru viața oricărui ecosistem complex cum este și pădurea cu impresionanta sa masă vegetală ce adăpostește în frunzișul coroanelor și la umbra sa nenumărate feluri de viețuitoare. Pentru Emil Pop „Pădurea este înainte de toate o ființă colectivă, cea mai gradioasă din câte există, încheșată la răndu-i din milioane de vieți individuale, cât se poate de diverse, contopite într-o fizică armonică și într-un duh unitar, care impresionează colpeșitor și într-un fel unic spiritul omenească”.

Biodiversitatea pădurilor este într-adevăr anevoios de intuit și imaginat. Numai făgetul european este alcătuit din aproximativ 10.000 specii de viețuitoare diferite, dintre care fiecare specie reprezintă un neobișnuit univers informațional.

Pădurile tropicale posedă o diversitate și mai mare, de circa 10.000 specii de plante cu flori pe un kilometru pătrat, iar numărul de neamuri animale, îndeosebi de specii de insecte, ne este încă necunoscut. Reântorcându-ne la făget se poate susține că dacă o singură specie din cele 10.000 ar dispărea pădurea de fag ar fi mai săracă, iar dacă sărăcirea ar atinge un anumit prag inferior făgetul în cele din urmă ar dispărea și el. Această posibilă degradare și moarte a făgetului în urma eroziunii diversității sale ecologice ne dovedește că biodiversitatea unui ecosistem are un anumit rost în viața lui, viață „încheșată la răndu-i din milioane de vieți individuale”. Astăzi ecologii sunt în majoritatea lor de acord că stabilitatea diferitelor ecosisteme și prin aceasta dăinuirea lor în timp, precum și echilibrul lor ecologic intern depind și se corelează cu grandoarea diversității. Cu alte cuvinte, un ecosistem este cu atât mai stabil și peren cu cât el se clădește pe participarea, cooperatoare și antagonică, a cât mai multe specii de viețuitoare sau a cât mai multe universuri informaționale.

Obârșia biodiversității în ecosisteme trebuie căutată în străfundurile informației biologice reprezentată prin informația genetică supusă unei continui scindări a identității biologice în mai multe cvasi-identități și a acestora, pe parcursul sutelor de mii și milioane de ani, în non-identități. Dar în ciuda acestor nenumărate fracționări viața ecosistemelor se „contopește într-o fizică armonică” stăpânită de un „duh unitar”. Aici sălășuiește marele secret al existenței unei vieți în comun ce știe să îmbine pe un plan de integrare și organizare superior, entități atât de distincte cum sunt fagul și cucul, crpenul și căprioara, ghiocelul și mierla, brândușa și vulpea, arțarul și lupul, iar lista până la cele 10.000 de specii este lungă.

Dar diversitatea genetică nu se manifestă numai între specii, ci și în interiorul aceleași specii. Datorită faptului că în timpul contopirii celulelor sexuale genele se pot îmbina într-un număr aproape infinit de combinații, care în cazul omului întrec cu mult numărul indivizilor ce au trăit de când ființează făptura gânditoare pe acest pământ, fiecare dintre noi suntem un rarism unicat genetic, deci în același timp și un separat univers informațional similar, dar nu identic celorlalte. Umbra vieții biologice, cu toată experiența ei de peste 3 miliarde de ani, se aruncă fără voia noastră dinspre biologic și ecologic asupra vieții indivizilor umani și asupra societății. Pecetea diversității nu ocolește o societate normală, ci dimpotrivă o sensibilizează pătrunzând în toate resorturile ei. O societate normală, nealienată nu poate exista în afara diversității!

Cum se exprimă diversitatea în societate și cum se poate conviețui cu ea? Originea diversității în societate rezidă în ultima analiză în diversitatea genetică a indivizilor care în cazul omului se manifestă pe mai multe planuri începând de la rezultatele banalelor analize medicale (diversitatea biochimică) până la comportment, temperament și fel de a gândi. Fiecare

individ, socotit o galaxie informațională, este o entitate aparte ce trebuie să se armonizeze, printr-o toleranță cuprinsă între anumite limite, cu ceilalți indivizi. Din acest motiv într-o societate normală universul informațional individual este nevoit să se adapteze și să accepte până la un anumit punct universurile informaționale ale celorlalți și universul informațional al societății dintr-o anumită epocă. Diversitatea din cadrul societății se manifestă pe multiple planuri cum sunt diversitatea economică, politică, religioasă, culturală, etnică, lingvistică și altele.

În general, indivizii - aparținători popoarelor ieșite de curând de sub cizma dictaturilor comuniste, regimuri politice care nu se prea împăcau cu diversitatea în viața socială, în momentul de față al tranziției, întâmpină dificultăți în acceptarea diversității sociale. Fenomenul se manifestă mai pregnant la generațiile vârstnice și în mod deosebit la acelea care nu au cunoscut alt tip de societate decât cea așa zisă socialistă. Aceste generații pot înțelege mai greu de ce prețurile pot varia de la un magazin la altul, de ce semenii lor de la locul de muncă ori vecinii de apartament pot să aibă opinii politice diferite de ale lor, că pot merge în alte biserici sau temple să se închine aceluiași Dumnezeu, că pot să aibă gusturi culturale din cele mai neobișnuite. Educația primită în timpul celor 45 de ani de dictatură comunistă a fost axată pe omogenizarea gândirii și pe stărpirea diversității din aria vieții umane. De aceea adeseori mulți își pun întrebarea la ce folosește diversitatea socială? Nu era mai bine pe vremea împuşcatului când aparent toți cugetau la fel?

Dacă ne întorcem cu gândul la diversitatea ecologică sau la biodiversitate, care posedă de altfel numeroase contingente cu diversitatea socială, constatăm că în ecosistemele naturale ea are un rol stabilizator izvorât tocmai din marea complexitate ce stă la baza echilibrului ecologic. Oare „surceaua” numită societate a sărit chiar atât de departe de „vigurosul trunchi al vieții” din care oricum s-a desprins, încât diversitatea socială să nu mai aibă aceeași menire în societate pe care ne-o arată diversitatea ecologică în natură? Este greu de crezut să fie așa! Diversitatea de toate tipurile din sânul societății joacă un rol extraordinar în asigurarea stabilității vieții sociale, existența ei presupunând în primul rând un climat tolerant și repudierea extremismelor fundamentaliste de orice natură ar fi ele. Numai într-o societate ce înțelege rostul diversității, universurile informaționale particulare ale indivizilor pot conviețui, fără a se incomoda, într-o ambianță care să le confere maximul de securitate personală și toate posibilitățile unei vieți civilizate bazate pe respectul tuturor opiniilor ce nu încalcă libertățile și drepturile omului și nici morala universală.

prof. univ. dr.
Viorel SORAN

„Introspecție” - sculptură de Emil Vitroel

„Prin puritatea versului și libertatea gândului scris, Lucian Blaga a fost un simbol al rezistenței anticomuniste”

- În timpul studenției de la Cluj ați avut ca profesor, d-le Viorel Gheorghită, pe filozoful și poetul Lucian Blaga. În ce împrejurări anume l-ați cunoscut și ce impresii v-a lăsat?

- Împrejurările concrete în care l-am cunoscut pe Lucian Blaga se subînțeleg din chiar întrebarea pusă. Circumstanțele sufletești, respectiv orizonturile de așteptare a acestei cunoașteri mi se par mai relevante, motiv pentru care vă cer îngăduința de a începe cu acestea. Mai vârstnic decât colegii mai de facultate, student - în paralel - al Academiei teologice din Arad, întors de pe front, țăran cu inevitabile complexe, am descins în Clujul universitar în iarna anului 1947. Cunoșteam o bună parte a operei lui Lucian Blaga, a celei filosofice, îndeosebi. Eram fascinat, chiar dacă nu într-un total convins de adevărul construcției. Critica modernă pretinde o delimitare tranșantă a operei de autorul ei. Eu nu am fost în stare de o asemenea delimitare. Dimpotrivă, am transferat, atât profunzimea cât și dimensiunea operei, asupra omului care i-a dat viață. Urmarea a fost, cel puțin într-o primă etapă, proiecția hiperbolizată a figurii acestuia și, în același timp, zădărnicierea șansej de apropiere. Aș fi putut comunica, intens, cu opera, cu sistemul - am și făcut-o, fără complexe - nu însă și cu Lucian Blaga, poetul sau filosoful om. Între mine și el, prăpastia mi se părea de netrecut, singura punte rămânând admirația. Comunicare nemijlocită e posibilă, mi se părea mie, între oameni, nu între mine și poet sau între mine și filosof, poetul și filosoful părându-mi-se a fi mai mult decât oameni, dacă nu cumva, chiar altceva.

- Audierea cursurilor a erodat, întrucâtva, năstrușnica mea imagine despre Lucian Blaga; nesemnificativ însă. Lucian Blaga își citea cursurile. Intonația îi era monotonă, frazarea desăvârșită, ritmul domol. Putea fi urmărit cu ochii închiși. Opera de data aceasta rostită, se interpunea între mine și el, devenind ea însăși prăpastie. S-a întâmplat apoi ca unii dintre colegi să releve și umbre, destule, ale idolului meu. „E prea orgolios. Nu suporta în preajmă personalități puternice. Cu D.D. Roșca nu vorbește. Polemica lui cu Părintele Dumitru Stăniloae a fost excesivă și nedreaptă, nu de puține ori. Și-a îndepărtat, metodic, toți asistenții. E chiar ranchiunos. Nu cumva să încerci a-l contrazice.” Nu am luat drept corecte aceste afirmații. Dar nici nu le-am respins, așa că s-au adăugat și ele, ca obstacole, în calea comunicării cu marele bărbat.

- Până când?

- Până într-o zi, când invitat de Profesor, l-am însoțit spre casă, discutând îndelung.

- Și cum anume s-au petrecut lucrurile?

- Există un preambul al acestui eveniment, deosebit de important pentru mine. Spațiul limitat de care dispunem nu-mi îngăduie să-l dezvolt. Mă voi restrânge, în consecință doar la crâmpie din discuția purtată.

La început, câteva întrebări menite să atenueze răceala, să apropie distanțele: de unde sunt? Unde mi-am făcut studiile medii? De când studiez teologia? De ce am venit atât de târziu la Cluj? Ce limbi străine cunosc? „Întrebări precise, răspunsuri pe măsură. După o relativ lungă tăcere, Lucian Blaga a reînceput de data aceasta, nu să întrebe și nici să facă recomandări, ci nu exagerez, să se confeseze. „Te-am rugat să mă însoțești pentru a-ți comunica două lucruri. Primul mă privește. E vorba de bucuria prilejuită de întâlnirea cu dumneata. Mă înșeală urechea? Ți se pare ciudat ceea ce spun. Adevărul este însă acesta. Majoritatea coplesitoare a studenților vizează o diplomă care să le permită să profeseze - lucru, de altfel, firesc. Trec ani până să descopăr printre ei, un tânăr cu vocație, un tânăr fascinat de filosofie, tătorizat de nevoia de a te gândi și când mi

Interviu cu Viorel Gheorghită

se întâmplă bucuria mea e deosebit de mare.

- Cel de al doilea lucru comunicat care este?

- Cel de al doilea lucru vine să clarifice un incident petrecut cu o săptămână în urmă, la seminar. Susținusem un referat. „Criticismul în teologia creștină”. Susținea, e un fel de a spune într-un cânt Lucian Blaga m-a întrerupt înainte chiar de a intra în subiect, pretextând timpul scurt și necesitatea de a epuiza tema, inclusiv discuțiile, până la sfârșitul orei. Eu am socotit întreruperea drept dovadă a nemulțumirii Profesorului față de modul meu de abordare și, îndeosebi, față de îndrăzneala de a fi ridicat obiecții față de unele dintre tezele sistemului lui. Și-a dat seama de presupuneri și a ținut să mă asigur că motivul întreruperii a fost altul. Modul meu de abordare, metafizic, ar fi determinat reacții în rândul marxiștilor, deveniți agresivi. Neplăcerile trebuiau evitate. Lucian Blaga intuia primejdia care, din păcate, nu a întârziat.

- V-ați mai întâlnit cu Lucian Blaga și după? Aceste întâlniri v-au marcat?

- Da, până în mai 1948, când eu am fost obligat să părăsesc Clujul. Despre impactul produs asupra-mi, de întâlnirea cu Lucian Blaga, incluzând, în fapt, și opera, ce să vă spun? I-am gustat poezia, fără să o iau ca model. Din filosofia lui am absorbit, nu atât idei, cât orientări, orientări spre organic, spre inconștient, spre apriorism. Omul Blaga în schimb, Profesorul - și în

acel context nu pot să nu-l amintesc și pe D.D. Roșca. - a descătușat, în mine, energiile, multe, puține, câte au fost, mi-a relevat vocația. Conferindu-mi încredere, a înrădăcinat în sufletul meu încrederea proprie, pentru mine, un lucru fără de preț.

- În epocă, a fost Lucian Blaga și opera lui un simbol capabil să se interpună între onestitatea tinerei generații și agresivitatea comunismului pustiitor?

- Întrebarea ar trebui adresată tinerilor intelectuali ai epocii aceleia. Având în vedere atitudinea Puterii față de Lucian Blaga și față de opera lui, după 1948, răspund totuși și eu. Da! Prin puritatea versului și libertatea gândului scris, Lucian Blaga a fost un simbol al rezistenței anticomuniste și încă unul cu o audiență deosebită. Se vor găsi și „binevoitori” care vor aruca în talerul balanței texte de genul: „Venii după mine tovarăși!” O vor face zadarnic. Talerul nu se va înclina. Un univers poetic, odată întemeiat, nu poate fi bulversat de câteva versuri străine, și nici un sistem filosofic nu poate fi dezarticulat de câteva idei piezișe, admițând că asemenea idei ar fi existat.

A consemnat,
Cătălin IONUȚAȘ

Mihai Traianu: *Arta poetică*

A deșea poemul artă poetică cumulează cele mai intense meditații constituind locul în care liniile de forță ale liricii se înnoadă expresiv. D-l Mihai Traianu nu are astfel de poeme. Arta sa poetică s-a „diluât” în cuprinsul întregii sale creații, până la a-și pierde materialitatea, a deveni o aromă specifică fiecărui poem. În „Cum râul” acest demers, poate găsi un punct de sprijin.

Voi rămâne un bărbat tânăr/ romanita va podi mereu cerul/

Cum râul izvorul își va afla/ noaptea va urma zilei/...

Poezia mea va fi lumea/ cu care să vă albăstriți pereții/

Slăvirea mea în florile câmpului/ Voi rămâne un bărbat tânăr

Trimiterea la aparențe „Poezia mea va fi lumea/ cu care să vă albăstriți pereții/...” nu trebuie să înșele, poetul este mult mai bogat. Relația lui cu lumea este una fals cumulardă în care prealpinul devine echivalentul unei „sufocări”.

„Am să îmbogățesc adun la iarba/ pietre slavie și pene de prigrone/

Mi se adaugă norii în suflet/ și devărul

din sâmburii iernilor cu vremea/ pe față ca solzii de nisip/

Am sute de plecări în sânge/ prin locuri unde aevea nu am fost niciodată/ și cu miile mi se înmulțesc zmuciturile/ inimii din pragul verde al satului încoace/.../ Dar cu vremea mi se adună grea averea în picioare cu obida în piept/ și un fel de pământ pe ochi/

Dincolo întunecat trebuie să fie/ (Un fel de pământ)

Poezia este chiar curgerea, este râul, este suflul care anină toate: starea de puritate îl face pe un om prin poezie egal cu vârsta sa de aur, copilăria. „demult umblam gol prin câmpie/ erau niște dimineți mereu/ roua cădea domnilor pe bietul sufletul meu/ și atâta praf și semințe de pe osiile de care/ de mă invidia Dumnezeu în zilele de sărbătoare/.../ eram începutul lumii pe melegurile florale de aici/” (Demult umblam)

În această continuitate a liricii regăsim datele unei comuniuni a naturii: „Scocul morii vobește de trecerea eretelui/ nasc lupoaicile în libertatea munților/ câmpia toate le știe de la alte câmpii/...” (Astfel

vom trăi)

Într-o astfel de stare în care se convertește bucuria și durerea, viața și moartea, râul și frunza, logica își pierde obiectul, poezia devine o articulare în sine, o lume de „basm”, în care datul realului se regăsește în ecou.

Mihai Traianu va rămâne credincios logicii sale, logicii proprii sale poezii, neconvertibil în altceva.

Poezia este stare de vis egală cu sine și suficientă sieși, în care poetul, fericit, nu vrea, nu poate, nu vede nici de ce ar încerca, să iasă afară. Poezia este un act existențial unitar și puternic.

„Neclintit râul și cerul asupra-ne/ în iarba se vedea/ umbra stelelor cum trec/ albe de veșnicie/ și noi în iarba dulce adăstând/ astfel atâta neclintire/ în văzduh și pe pământ tăcere/ umbra arsă acum/ însingurarea din ochii tăi pribeago/” (Umbra arsă)

Poetul este convins parcă de eșecul unei încercări a autodefinirii, în care chiar efortul presupune un act constructiv inutil.

„Poeticul definit ca o frontieră dulce

amară în zori/.../ iubind nostalgic păsările iarba, arborii, prundul/ roua, toate ca o frontieră dulce amară precum viața/” (Poeticul precum viața)

Poeticul său rămâne tărâmul fericit în care ducându-și viața, poetul, încearcă treceri în astă lume precum un semn al altor tărâmurii, mai bogate și mai pline.

Dan LĂZĂRESCU

RENATE MILOVAN

Sens

Răspuns la
întrebările - conflict
nu e.

Răspuns la
iubirile prea triste
nu e.

Răspuns la
catastrofe naturale
nu e.

Și - atunci,
nu întreba nimic
căci totul
E!

Stare

Umbra...
Aș vrea să-mi lingă mâna,
Fiara!
Să mă muște de obraz,
să-i înșeleg obrăznicia.

Drumul spre tine

În drumul tău,
felinarele cioburi
dorm.
Trotuarul...
Umbre mergând
de colo - colo.
Nu pot să calc
pe umbre.
În drumul tău
felinarele, cioburi,
dorm.
Umbrele - vameși
au lăsat bariera.
umbrele drepte
nu vor să doarmă.
Și atunci, vârful picioarelor
este... acasă.

Reporter: Care sunt, după opinia Dvs., principalele realizări ale ASTREI înainte de a fi desființată prin decret în 1950?

Dumitru Acu: Întrebarea Dvs. este surdă, dar cuprinde o perioadă lungă, din 1861 când s-a constituit Asociațiunea. Deci și răspunsul poate fi mai lung decât la alte întrebări.

După 1848 mării bărbați ai românilor transilvăneni au fost conștienți că numai cu furca și flinta nu se poate obține eliberarea neamului. Ei au înțeles că numai prin cultură, această energie vitală a unui neam, poporul va ajunge la conștiința existenței sale ca nație.

Astfel, în 1852, Craiul munților, Avram Iancu, împreună cu Axente Sever și Simion Bărnuțiu, propun suma de 2500

se observă că, de la începuturile ei, Asociațiunea a fost nu numai culturală, ci și națională!

În îndeplinirea vastului program aștristii au dovedit multă voință, abnegație, altruism, și dragoste de neam; conducătorii Asociațiunii și-au făcut din ea o a doua familie!

Iacob Bologa a lăsat, cu limbă de moarte îndemnul „Rogu- vă, aveți grijă de Asociațiune și de tinerele sale institute”.

După acest scurt istoric a nașterii „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român - ASTRA”, permiteți o selecție subiectivă din noianul de realizări. Cred că nu există ținut românesc unde ASTRA să nu fi lăsat vreo urmă cu valoare

conștiința existenței naționale și chiar politice (fruntașii aștristi sunt cei care la 7 martie 1869, acum 125 de ani, au înființat Partidul Național Român din Transilvania). De fapt activitatea ASTREI se adresa tuturor păturilor sociale, dorind ca prin aceasta să se creeze o solidaritate a tuturor (merit principal al Asociațiunii). Se spune că prin popor circula expresia: „ASTRA a reușit să facă poporul să se încreadă în domni”, adică în intelectuali.

După realizarea MARII UNIRI, unde aștristii au avut un rol de seamă, mulți au crezut că Asociațiunea nu-și mai are rostul și că Statul Național va prelua toate activitățile ei și a altor societăți de acest fel. Conducătorii ASTREI au susținut contrariul, elaborând un nou statut și o nouă formă de organizare, cu despărțăminte pe județe și plase, cu centre culturale în comune, trecându-se la o descentralizare pe provincii. Cel care a fondat politica Asociațiunii după 1918 a fost primul ei președinte ales după unire, marele om de cultură și distins politician, fiu al Aradului - Vasile Goldiș.

Nu a trecut mult și s-a dovedit că statul nu poate satisface toate necesitățile de cultură și că inițiativele particulare sunt de mare folos în viața unui popor.

Amintim câteva din marile realizări ale ASTREI din perioada 1918-1948: crearea de organizații aștriste în mai toate regiunile țării, organizarea serbărilor de la Câmpeni și Vidra, dedicate lui Avram Iancu, înființarea Muzeului Unirii din Alba - Iulia, crearea Muzeului Național „Avram Iancu”, la Vidra, organizarea marelui Congres cultural de la Sibiu (1930), gruparea tineretului de la sate în „Șoimii Carpaților”, realizarea de festivaluri culturale la sate și orașe, ridicarea de case culturale, crearea de noi biblioteci.

Continuarea tipăriturilor și publicațiilor ASTREI, ținerea de cursuri serale pentru meseriași și industriași, inițiere de cercetări științifice etc.

A creat renumitele școli țărănești și a pus la baza educației poporului principiul biopolitic.

Dar au venit anii 1948-1950 când ceea ce nu au realizat străinii au înfăptuit trădători de neam și popor: trecerea în ilegalitate a Asociațiunii și naționalizarea întregului patrimoniu, agonisit de-alungul a 87 de ani de activitate până la acea dată.

Dar spiritul ASTREI nu s-a stins. Ceva deosebit s-a întâmplat la 125 de ani de la constituire. ASTRA a fost aniversată la Sibiu în prezența prezidiului Academiei Române. De necezut! A fost aniversată o asociație culturală românească... desființată prin decret!?

Reporter: Înainte de a fi redusă la tăcere, ASTREI i s-a naționalizat bunurile de care dispunea. Puteți preciza dacă ați identificat ce bunuri i-au fost confiscate?

Dumitru Acu: Răspunsul la această întrebare este foarte dificil. În primul rând arhiva ASTREI centrale, depusă la Arhivele Statului din Sibiu a fost intenționat prost întreținută, fiind sistematizată și catalogată într-o proporție foarte mică. Considerăm că multe documente au dispărut. Aceleași aprecieri poate chiar mai grave, se pot spune despre arhivele despărțămintelor.

Patrimoniul ASTREI, la abuziva desființare, era atât de bogat încât o
(Continuare în pagina 9)

Interviu cu dl. conf. dr. DUMITRU ACU președintele Asociațiunii „ASTRA”

florini, în vederea înființării unei societăți literare românești, „al cărui scop să fie cultura și dezvoltarea limbii și publicarea de cărți folositoare”, misiune încredințată lui Gh. Barițiu, Andrei Mureșeanu, dr. Paul Vasici, Aron Florian și Gabriel Dongo.

La 10 mai 1855 se înaintea către „înalta Locotiniță crăiasco - regească Transilvăneană” un memoriu semnat de 181 personalități, printre care: Andrei Șaguna, Al. Șterca Suluțiu, G. Barițiu, Iacob Bologa, Pavel Vasici, I. Rațiu, Timotei Cipariu, Ioan Pușcariu, Iacob Mureșeanu, Ilie Măcelariu, Axente Sever, Ioan Popescu ș.a.

Prin acest memoriu se cerea aprobarea ținării unei „adunări consultatoare” în privința înființării unei Asociațiuni pentru literatura și cultura poporului român. După aproape 6 ani, la 31 ianuarie 1861, oficialitățile aprobă memoriul. Pentru zilele de 21-23 martie 1861 se convoacă adunarea consultativă, care aprobă statutele, pe baza unor proiecte întocmite de Ioan Pușcariu, G. Barițiu, Timotei Cipariu și Andrei Șaguna. Acestea prevedeau „înființarea unei reuniuni a cărei chemare să fie lățirea culturii popoarelor și înaintarea literaturii cu puteri unite”.

Între 4-7 noiembrie 1861, la Sibiu, a fost convocată Adunarea de constituire a Asociațiunii. Cu această ocazie s-a dezbătut programul de activitate, modul de realizare și s-a ales comitetul de conducere: Andrei Șaguna - președinte, Timotei Cipariu - vicepreședinte, George Barițiu - secretar primar, Antoniu Veștemeanu - secretar al doilea, Antoniu Bechițiu - casier, Ioan Pinciu - controlor, Visarion Roman - arhivar și bibliotecar.

Scopul statutar al Asociațiunii era „măntuirea literaturii române și culturii poporului român în deosebitele ramuri, prin studiu, elaborarea și redarea de opuri, prin premii și stipendii pentru diferitele specialități de știință și arte și altele deasemenea”. În prospecțiunile sale G. Barițiu a precizat un bogat și cuprinzător program pentru activitatea de cercetare și publicații. Din program

istorică. ASTRA a luptat împotriva analfabetismului, întemeind școli pentru adulți la sate, cu ajutorul învățătorilor și preoților, a premiat și publicat Abecedare pentru adulți. Încă de la prima adunare, 1861, a înființat prima bibliotecă publică din Transilvania - Biblioteca „ASTRA” din Sibiu; a creat cele dintâi biblioteci sătești (poporale) și case de citire; a răspândit în popor cărți și gazete pe înțelesul lui, multe din ele fiind distribuite gratuit. A creat colecția „Biblioteca populară a Asociațiunii”, în care a publicat lucrări de istorie națională, de literatură populară, lucrări religioase, economice și de igienă. Prin conferențiarul său, în duminici și sărbători, a vorbit poporului despre tot ceea ce îl putea interesa și-i putea folosi. Igienă, sănătate, bunele moravuri, economie națională, cultivarea pământului, stupărit, creșterea vitelor, cooperative, bănci populare etc. La Arad sala Palatului Cultural era deseori sală de conferințe. A organizat expoziții ale copiilor acordând premii pentru expoziții naționale și locale, a participat la expoziții internaționale în scopul evidențierii realizărilor poporului român, pentru a arăta lumii că nația română nu era mai prejos decât alte nații. A luptat pentru păstrarea tradițiilor în port, cântec și joc. A combătut alcoolismul și viciile din popor. Înțelegând rolul primordial pe care îl are femeia în dezvoltarea unui neam, a înființat școli pentru fete și școli civile de fete cu internat (Sibiu).

Asociațiunea nu a neglijat nici intelectualii. În acest scop a creat colecția „Biblioteca ASTREI pentru intelectuali”, a publicat prima Enciclopedie română (printre primele din Europa), a înființat secțiile științifico - literare.

A edificat Casa națională, din Sibiu, care cuprindea: Biblioteca ASTRA, Muzeul Asociațiunii, o sală de spectacole și sediul Comitetului Central. După modelul ei s-au înființat astfel de case și în multe despărțăminte. Ar fi încă multe de spus. Într-un cuvânt am putea spune că Asociațiunea a făcut educație națională permanentă, trezindu-i poporului

(Urmare din pagina 8)

evidențiere complexă cere un efort deloc de neglijat, efort atât material cât și intelectual. O adevărată activitate, de cercetare. Să ne amintim că numai la centru, în Sibiu, Asociațiunea dispunea de Casa Națională Centrală, care cuprindea Biblioteca Centrală ASTRA, Muzeul central al „ASTREI”, sediul Comitetului Central, sala de conferințe și spectacole; două blocuri cu peste 30 de apartamente, care mai cuprindeau birourile administrative ale Asociațiunii (În 1942 aceste apartamente au fost puse la dispoziția Universității din Cluj refugiată la Sibiu), clădirea liceului de fete și internatul, clădirea tipografiei „Asociațiunii”, două mașini și peste 83 de fundații precum și însemnate fonduri, terenuri agricole, zone împădurite. Au fost persoane care prin testament au donat ASTREI biblioteca personală, averea parțial sau chiar în totalitate.

ASTRA era proprietara Muzeului Unirii din Alba - Iulia, Muzeului de la Vidra dedicat eroului național Avram Iancu etc.

Majoritatea despărțimintelor și cercurilor aveau organizate Case naționale proprii, care la rândul lor cuprindeau biblioteci, muzee, expoziții permanente, cinematografe etc. De exemplu, despărțământul Brașov deținea 11 clădiri, un cinematograful și o bibliotecă cu cca. 26.000 volume. Și biblioteca Despărțământului din Arad a fost „pulverizată”. Unele lucrări sunt la Biblioteca județeană dar și la persoane fizice din Arad și județ, ex. la Moroda. O spunem cu durere că o parte din acest patrimoniu a fost distrus de multe ori cu bună știință iar altă parte se află la diferite instituții care au devenit proprietari pe edificii construite din banii aștrăștilor și spijinitorilor lor. Se pare că singura cale de a obține parțial patrimoniul este cea juridică. Într-o stare avansată în acest sens, se află Despărțământul Brașov care are un real sprijin din partea factorilor de conducere locali!

La Sibiu problema este complicată de interesele meschine ale unor „personalități” locale. Sperăm ca Bunul Dumnezeu să ne ajute încât Asociațiunea să se bucure de ocea a mai rămas din bunurile ei, iar pentru unele bunuri să primească despăgubiri. Dorim să apreciez că noi nu dorim să evacuăm unele instituții ale statului sau unii dintre cei care locuiesc în apartamentele din blocurile ASTREI, dar dorim să se recunoască dreptul de proprietate și prin înțelegeri comune să le folosim într-un mod convenabil care să aducă venituri încât să apelăm mai puțin la sponsori.

Reporter: ASTRA REDIVIVA ce a păstrat din obiectivele ASTREI din perioada 1861-1950? Puteți aminti obiectivele ASTREI după reorganizare?

Dumitru Acu: Să ne amintim că ASTRA, creată în vremuri grele pentru neamul românesc din Ardeal, pe principiul că unde „dezbină legea, cartea poate uni”, a constituit firul care a unit românii din diferite colțuri ale Ardealului și Banatului. I-a desprins să conlucreze, să se unească, i-a învățat să-și cultive limba, istoria, credința, tradițiile, făcându-i să se șimță fiii aceluiaș neam, pregătindu-i pentru realizarea MARII UNIRI. Drept recunoștință, autoritățile României mari au aprobat ca ziua de 1 decembrie să fie considerată zi națională și ziua

„ASTREI”!

După Marea Unire și-a păstrat activitatea ei de luminare a poporului și de realizarea solidarității neamului, considerându-se că uniunea sufletească între toți fiii națiunii este un factor asupra căruia trebuie insistat și realizat permanent. În caz contrar egoismul brutal, atât material cât și spiritual, poate să ducă la o distrugere a neamului.

Între 1948 și 1989 flacăra aprinsă de înaintașii noștri a ars mocnit reaprinzându-se în anul 1990, prin contribuția unor vechi aștrăști și a unor mai tineri, aceștia înțelegând că programul fixat de fondatorii ASTREI este un program permanent.

Actualii și viitorii aștrăști trebuie să continue opera de ridicare culturală a poporului român, în vederea realizării și păstrării unității spirituale și teritoriale a neamului, care presupune apostolat și luptă continuă.

Asociațiunea militează pentru promovarea științei și culturii, învățământului, artei și literaturii în România și în toate teritoriile locuite de români; ea luptă pentru ridicarea nivelului de civilizație materială și spirituală a

întregului popor și integrarea în circuitul valorilor europene și universale fără însă să-și piardă identitatea de neam ce poartă pecetea lui Decebal și Traian.

Pentru realizarea scopurilor sale, ASTRA colaborează cu celelalte foruri culturale - științifice pe plan național și cu foruri internaționale, organizând sesiuni științifice, simpozioane, conferințe, seminarii metodic - științifice pentru elevi, studenți și alte categorii sociale, cercuri de pregătire profesională, concursuri, brigăzi cultural - științifice complexe, spectacole, concerte, expoziții, serate literare, festivaluri artistice, editarea de reviste și cărți pentru diferite categorii social - profesionale și la prețuri convenabile.

Închei cu gândurile unui mare aștrășt și om de cultură I. Agârbiceanu (1936): „Dacă ASTREI nu i-a reuși în viitorul apropiat decât să refacă această solidaritate românească, să trezească simțul răspunderii, al respectării autorității, al disciplinei și încă ar merita din plin sprijinul societății românești”.

Reporter: Ce realizări considerați că are Asociațiunea „ASTRA” în cei

patru ani de după reorganizare?

Dumitru Acu: Chiar fără recuperarea patrimoniului și cu mijloace materiale deosebit de modeste, (îndeosebi din sponsorizări), Asociațiunea noastră, cum spuneau înaintașii noștri, și-a făcut simțită prezența prin activitățile organizate. Ea cuprinde peste 20 despărțăminte, care prin acțiunile organizate cuprind întreaga Transilvania precum și alte zone din alte teritorii românești.

În cei patru ani s-a realizat Monumentul eroilor de la Turnu Roșu, s-au dezvelit trei busturi (la Arad, Dej și Năsăud) și peste 20 de plăci memoriale, dintre care trei la Arad și în județul Arad. Au fost organizate la nivel central mai multe sesiuni cu caracter național și internațional: Sărbătorirea lui Aron Cotruș, în colaborare cu ambasadele SUA și Poloniei, sărbătorirea lui Inocențiu Micu Klein, comemorarea lui George Barițiu, în colaborare cu Academia, simpozionul aniversar dedicat publicației „Foaia Poporului” fondată în 1892, sesiuni festive închinare Marii Uniri, aniversarea într-o sesiune de comunicări a lui George Coșbuc, simpozion Nifon Bălășescu - tribun al revoluției de la

1848, comemorarea lui Aurel Vlaicu la Orăștie, Bințiș și Arad, aniversarea Partidului Național Român din Transilvania în conducerea căruia au fost aștrăști de frunte, etc. Astfel de manifestări au fost organizate în mai toate despărțământele. Realizările Despărțământului ASTRA „Vasile Goldiș” din Arad în acest sens cred că vă sunt cunoscute mai în detaliu, fiind prezentate în presă, radio și T.V.

ASTRA a organizat în România prima ediție a Concursului Internațional „Cangurul matematic”; este organizatoarea concursului interjudețean de matematică „Gh. Lazăr”, a unui festival de muzică bisericească la Dej, a organizat și alte festivaluri de muzică religioasă și concursuri de poezie.

Despărțământul din Arad este inițiatorul concursului de poezie „Aron Cotruș”

(1991), care în ediția din 1993 s-a desfășurat sub genericul „Palmierul de Aur” evidențind astfel premiul latinității primit de „Poetul desțărât”.

Pe linie editorială s-au realizat 12 numere din revista „Foaia Poporului”, care este organul Asociațiunii, s-au publicat 5 numere din revista „ASTRA matematică”, bine primită în țară și străinătate; s-au tipărit trei cărți sub patronajul ASTREI: două monografii de localități și o carte de metodică predării literaturii și limbii române; s-a editat portretul lui Aron Cotruș și mai multe ex-librisuri, calendare etc.

Tinerii au fost sprijiniți prin acordarea de ajutoare; s-au acordat la 5 studenți de la universități din Transilvania câte un premiu de 50 dolari SUA; au fost ajutați studenți basarabeni cu bani și cărți etc.

Am considerat de datoria noastră să ajutăm Ateneul Român - s-au donat 500 dolari SUA.

(Continuare în pagina 14)

REPORTER

ARAD, martie 1994

Pur și simplu*Pur și simplu îmi vine**să-ți spun, afurisit-o!**Aglomerare de creier!**Idei, teze, gânduri**ce palinează**din ceață pe șirea spinării.**Pur și simplu îmi vine,**să vărs**amestecul acesta**imaterial.***Acționez în
contra***Acționez în contra**imbecilului fapt.**Și fac întocmai**utilul.**Mă-ntrebi cum ajung...**E logic și e gând**și riduri și ordine**Ele îmi sunt.**Și n-am absolvit**Facultatea la Oxford**Dar am un simț...***Cine sunt eu...***Cine sunt eu?**Sunt vocea caldă**pentru auzul celor**ce pot să audă.**Cine sunt eu?**Sunt gestul lin**în mâna celor**ce pot să-l facă.**Cine sunt eu?**Sunt cerneala**din vârful peniței**ce va fi cuvânt.***Muzică de artist***Muzică de artist**mi-e glasul tăcut**Auziți melodia eternă**ori nu?**Căci teama de note**mi-atacă vorbirea**și muzica-i clară,**departe de voi.*

CONFERIREA TITLULUI DE DOCTOR HONORIS CAUSA PROF. UNIV. DR. FRANCO BOSELLO, DIRECTORUL INSTITUTULUI DE STUDII INTERNAȚIONALE AL UNIVERSITĂȚII DIN PADOVA - ITALIA

La sfârșitul lunii mai 1994, în aula Facultății de Drept a Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Arad a avut loc festivitatea de conferire a titlului DOCTOR HONORIS CAUSA domnului prof. univ. dr. FRANCO BOSELLO, directorul Institutului de Studii Internaționale al Universității din Padova - Italia. În prezent dl. prof. univ. dr. Franco Bosello predă la Facultatea de Marketing Management al Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Arad.

Prodigioasa activitate științifică a dl. prof. univ. dr. Franco Bosello a fost prezentată de dl. conf. univ. dr. Aurel Ardelean, rectorul Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Arad.

Domnul prof. univ. dr. Franco Bosello a absolvit facultatea cu maxim de voturi în cadrul Universității din Padova, cu specializarea în economie internațională, în anul 1968.

În cadrul aceleiași Universități:
- 1971 - asistent în cadrul catedrei de Organizare economică internațională
- 1973 - profesor în Integrare econo-

mică internațională.

- 1989 - profesor de Economie politică și financiară internațională.

În prezent:

- Profesor Dr. Docent de Organizare economică internațională la Universitatea din Padova

- Coordonator al cursurilor post-universitare

1. Dezvoltarea economică și dreptu-

Cronică la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

melelor de Comerț din regiunea Veneto, Centrul European pentru drepturile omului.

2. Economie Internațională în cadrul Institutului de Comerț extern al Ministerului Italian de Comerț și în cadrul Centrului de calificare a camerelor de comerț din Emilia Romagna.

3. Docent universitar în cadrul cursului de comerț internațional la universitatea din Buenos Aires.

Roluri academice în Universitatea din Padova :

- Director al cursurilor de Comerț internațional, cooperare și dezvoltare internațională.

- Membru în Consiliul Director al Centrului universitar pentru drepturile omului și a popoarelor.

- Președintele Comisiei permanente a docenților universitari italieni pentru UNICEF.

- Director al Centrului Extern al Ca-

merelor de Comerț din regiunea Veneto.

- Consilier în cadrul Ministerului de Externe Italian și a Uniunii Camerelor de comerț din Italia.

- Docent extern al universității din: Valencia, Madrid, Lyio, Geneva, Cordoba, Tunisia.

- Membru asociat al „Asociației Internaționale a Economistilor”, „Asociația Oamenilor de știință a CEE”, „Asociația Internațională pentru dezvoltare”.

Cercetări în curs de desfășurare :

- Internaționalizarea prin prisma analizei sistematice a contextului italian - în cadrul Universității din Padova.

- Integrarea tarifelor MERCOSUR (Argentine, Brazilia, Paraguay și Uruguay), comparație cu experiențele CEE.

- Condițiile juvenile în prisma minoranței - în cadrul Internațional Child Development Centre UNICEF

- Criză și redresare a cooperăției internaționale pentru dezvoltare în cadrul „Institut Universitar pentru Etude de développement Geneva UNICEF.

Publicații:

- Analiză economică și cooperare internațională pentru dezvoltare.

- Întreprinderea în economia de piață și marketing internațional. - Relații economice ale CEE cu restul lumii.

- Componentii externi ca factori strategici ai economiei locale.

- Cooperare economică internațională cu țările în curs de dezvoltare”.

Cronica

Între 26-29 mai, Înaltul patronaj al UNESCO a organizat în municipiul Timișoara, EUROCON '94 cu sprijinul MINISTERULUI TINERETULUI ȘI SPORTULUI, al Asociației române de SCIENCE FICTION ARSFAN, al Primăriei din Timișoara, și al Fundației SOROS. Centrul cultural francez, având invitați de onoare pe JOHN BRUNNER, HERBERT FRANKE, JOE HALDELMAN, PETER KUCZKA, MOEBIUS, NORMAN SPINRAD și alții.

În deschidere domnul Mircea oprită prezintă rolul important al președintelui UNESCO - Frederico Mario. A precizat existența mult mai mare a numărului necunoscutelor față de cel al cunoscutelor la momentul actual în știință exprimându-și dorința de trecere de la ficțiune la realitate.

În continuare invitații și-au exprimat bucuria de a participa la Eurocon '94 în România.

JOHN BRUNNER: „Sunt foarte fericit să particip la acest congres. Am găsit prieteni în Timișoara. Aș vrea să dureze totdeauna acest congres”.

JOE HALDELMAN: „N-am mai fost în România din 1961. S-au schimbat multe după revoluție. Vă mulțumesc că m-ați invitat”.

NORMAN SPINRAD: „Vin pentru prima dată în România. Iubesc inventivitatea. Azi inventăm Europa, ne preocupă problemele științifice ale Europei, mâine poate inventăm Planeta Pământ”.

FRANKE HERBERT (Germania): „Referindu-ne la SCIENCE FICTION, cel mai important este „S” - SCIENCE. SF-ul nu este numai literatură, film, el ocupă un loc în știință, este știința în univers. SF-ul ajută la conservarea tehnologiilor. Aici în Timișoara, în București, am avut o surpriză și vă mulțumesc foarte mult pentru invitație”.

În timpul discuțiilor, Norman Spinrad a precizat orientarea inteligenței umane care acționează asupra biosferei, a arătat că singura tradiție națională din țările vestice a rămas religia, ele nereproducându-se spiritual așa cum interpretează musulmanii despre aceste țări. de asemenea a spus că, SF-ul este centrul evoluției speciei umane.

Jack Leinen, biolog ne-a adus la cunoștință avântul pe care l-a luat ingineria genetică - factor deosebit de importante pentru știință. Pentru Jack Leinen,

Searches Miskolczi, Adrian Vlasceanu (15 ani), Mugur Grosu și Mira Dimitra Iordache (București) cu lucrările „Întâlnire în spațiu”, „Zburdălnicie în spațiu”, „Vizitatorii”.

Amintim de asemenea expoziția de grafică a domnului Tudor Popa și lansările de carte de la librăria „EMINESCU”: Gheorghe Săsărman - cu romanul „Cupa de cuctă”, și Silvia Genescu cu „T de la sfârșit”.

Cu ocazia Eurocon '94, revistele SF din țară au apărut și în limba engleză,

euROcon '94

Europa este sistemul de deschidere dintre material și imaterial, și spiritul în transcendent, în imaterial a cărui chie este SF. Printr-o prezentare a paranormalului, a menționat importanța fenomenelor paranormale și pericolul de a nu le cunoaște.

În completare, Haldeman, precizează că, prin SF putem explica unele fenomene paranormale care determină bolile mintale.

Cu ocazia Congresului european de science fiction „EUROCON”, teatrul „THESPIS” a prezentat spectacolul „CASANDRA” de J.J. CHERRYIN a cărui text a fost distins cu Premiul Hugo.

În 27 mai, punctul central al Eurocon '94 a fost la Complexul „Bastion” unde a avut loc lansarea cărților:

- John Herbert - Războiul timpului
- Frank Herbert - Copii Dunei
- Nemira '94 - Romanian SF Anthology

- Norman Spinrad - Visul de fier și Agentul haosului

În galeria Bastion a fost prezentat, de asemenea, SF-ul în pictură și grafică. Amintim NOEBIUS (Franța), Dimiter Jankov - composition 1-6 (Bulgaria),

realizându-se astfel o legătură cu SF-ul mondial. Amintim:

- Jurnal Sf - Adrian Bănuță - București

- Fazin Sigma - Dan Popescu - Piatra Neamț

- Fazin Brain - Ioan Lungeanu și Călin Giurgiu din Brașov.

În cursul discuțiilor avute cu invitații, John Brunner, și-a prezentat activitatea literară. Scrie de la vârsta de șapte ani. A scris nu numai SF ci și romane. S-a afirmat în domeniul romanului contemporan, triler politic, povești istorico-polițiste. Brunner pune problema inspirației pe care o are când scrie:

„Oamenii în general au idei, dar în ceea ce mă privește, cred că am un demon!”

În 28 mai a avut loc concertul de muzică electronică și LASER SHOW - un spectacol inedit de proiecție laser, iar la Complexul Bastion, întâlnirea cu Norman Spinrad care a prezentat cartea „Visul de fier”.

În cadrul conferinței cu tematica „SF în Elveția”, a fost prezentată dificultatea de a scrie SF într-o țară unde există mai multe limbi și în același timp mai multe literaturi.

La sfârșitul acestei prestigioase manifestări s-au acordat numeroase premii în cadrul banchetului desfășurat la Casa tineretului.

PREMII EUROCON '94

PALMARES

I. Hall of fame:
Best Author - BORIS SHTERN (Ukraine)

Best Publisher - NEMIRA (România)

Best Magazine - JURNALUL SF (România)

Best Promoter - CORNEL SECU (România)

Best Artist - DIMITRE IANKOV (Bulgaria)

II. Honorary Awards
IVAILO RONEV (Bulgaria, post mortem)

III. Pirit of Dedication Awards
The Best Fanzine - CONCATENATION (Great Britain)

The Best Performance (play, novie, radio or TV programe) - ADRIAN BUDRITZAN'S LASER SHOW (România)

The Best Work of Art - TUDOR POPA (România)

IV. ENCOURAGEMENT AWARDS

BULGARIA: Christo Poshtakov (new author)

FINLANDA: Risto Isomahi (new author)

GREAT BRITAIN: Jeff Noon (new author)

UKRAINE: Lev Vershenen (new author)

ROMÂNIA: Tudor Popa (new artist)

V. SPECIAL PRIZE

Alexandru Mironov (România) - for his contribution to EUROCON '94

A consemnat

Renate MILOVAN

FORUMUL ASOCIAȚIILOR EDITORILOR DE PRESĂ DIN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST

Premieră în lumea editorilor de presă din România, primul FORUM AL ASOCIAȚIILOR EDITORILOR DE PRESĂ DIN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST, organizat între 26-28 martie 1994 la București la Centrul Internațional de Presă, în colaborare cu Fundația The Freedom Forum, cu Federația Internațională a Editorilor de Ziare (F.I.E.J.) și cu Asociația Română a Editorilor de Presă - a reunit, în cele trei zile de comunicare și dezbateri pe teme de cea mai stringentă actualitate pentru această perioadă de tranziție, editori, redactori șefi și reprezentanți ai asociațiilor naționale din: Albania, Belgia, Brazilia, Bulgaria, Croația, Cehia, Estonia, Franța, Marea Britanie, Ungaria, Irlanda, Lituania, Macedonia, Polonia, România, Rusia, Serbia, Slovacia, Slovenia, Elveția și S.U.A.

La sfârșitul reuniunii internaționale de la Centrul Internațional de Presă din București, domnul PALTIN NOTTARA, în calitate de președinte al Asociației Române a Editorilor de Presă, ne-a acordat următorul interviu:

- Mi se pare firesc - ne-a spus domnul Palfi Nottara - ca editorii de presă, care sunt pe cale să devină o patra putere și în România, să aibă relații normale cu Puterea, cu autoritățile centrale și locale, cu Președintele statului, indiferent de opiniile politice ale fiecăruia dintre editori. Invitând editori de presă din țările Europei Centrale și de Est, din Europa de Vest, din S.U.A., din Brazilia, deci din țări care sunt egali noștri în acest domeniu, sau față de care dorim să fim egali, Forumul de la București a scos în evidență că editorii trebuie să aibă un timp de relații cu autoritățile care să fie, cum subliniem deja, normal. Deci și noi, editorii de presă din România, trebuie să avem acest lucru, pentru că relațiile cu autoritățile nu pot fi, tot timpul, exacerbate într-un sens sau altul! În al doilea rând aș dori să subliniez caracterul practic, de transfer de experiență către editorii de presă

români. În acest context foarte interesante au fost comunicările prezentate de Jaak Nijs (Belgia), care ne-a arătat cum un ziar regional poate să fie o afacere rentabilă, să aibă cititori în mod constant, deci să aibă bani, să poată trăi fără nici un ajutor și cea a domnului Francisco Tosa Valim Filhe (director de organizare al RBS GROUP, Porto Alegre, Brazilia), care ne-a prezentat o serie de soluții prin care întreprinderile de presă pot să supraviețuiască în perioade inflaționiste, fie și într-o țară în care inflația este de 3000 la sută, ca cea din Brazilia! Deci, o inflație de zece ori mai mare decât cea actuală existentă în România! Soluțiile prezentate conțin multe lucruri importante și pentru editorii de presă din țara noastră! În fine, o altă expunere pe care doresc să o evoc în cadrul acestei convorbiri, care a trezit de asemenea, un marcant interes, a fost „Cum se face lobby”, în cadrul grupurilor de presiune prin asociații, a domnului Terry Maguire, consilier

LIBERTATEA PRESEI, LIBERTATEA CUVÂNTULUI, LIBERTATEA SPIRITULUI

general FIEJ, care a arătat ce e permis și ce nu e permis grupurilor de presiune. Editorii trebuie să înțeleagă de unde vine opoziția față de ceea ce vor să obțină ca întreprindere de presă.

- Cu alte cuvinte, trebuie să cunoaștri (din timp) cine ar putea să ridice „mâna” ca să spună „nu” și să încerci să-l convingi, la momentul oportun, să n-o facă!

- Exact!

- În calitate de președinte al A.R.E.P. vă rog să vă referiți la câteva dintre perspectivele acestei Asociații.

- Avem un scop principal și două scopuri secundare. Scopul principal este acela de-a crea o dinamică în plan profesional, în ceea ce privesc acțiunile editorilor și patronilor de presă. Iar din această dinamică decurg apoi două lucruri: în primul rând o conștientizare a importanței presei. Actualmente, presa în România nu este importantă, ori dacă se crede că este importantă, aceasta se

datorează pentru că sunt titluri foarte numeroase. Nu în felul acesta, după numărul de titluri, se poate aprecia dacă presa scrisă este sau nu importantă! În alte țări există doar patru sau șase titluri de ziare, dar sunt titluri deosebit de importante. Evident, poate fi importantă presa pentru că reprezintă un curent de gândire, care trebuie să fie cel al onestității, al informației obiective și nu al unei informații distorsionate! Apoi, al doilea lucru care ar fi interesant, și care de fapt decurge din această dinamică la care mă refer, ar fi rezolvarea - ori măcar încercarea de-a se rezolva -

Europa Centrală și de Est, ați afirmat, în fața invitațiilor de la Palatul Elisabeta, invitați printre care s-a aflat și Președintele României, domnul Ion Iliescu, că A.R.E.P. este o asociație tânără, dar foarte ambițioasă. La ce v-ați referit de fapt?

- La însăși faptul că A.R.E.P. și-a inaugurat activitatea cu o manifestare internațională, pe care o considerăm deosebit de importantă pentru editorii de ziare din Europa Centrală și de Est. Sper că vom continua și în viitor cu acțiuni eficiente pentru editorii de presă din România. De acum înainte sarcinile noastre cele mai importante sunt pe plan național și profesional. S-a creat posibilitatea de-a avea acest permanent schimb de experiență și de-a merge mai departe în rezolvarea problemelor cele mai acute pe care le ridică perioada de tranziție și inflație. S-a lansat o idee, pe care dorim să o discutăm în cadrul Comitetului Director, de-a crea Asociația Balcanică a Editorilor de Presă! Așadar, o organizație regională. Asemenea „sertare” ar putea deveni foarte importante în „mobila” sau „dulapul” care este Forumul European al Editorilor de Presă. Apoi ar trebui, din când în când, să avem întâlniri și cu editorii din domenii foarte specializate. Ori să inițiem această dinamică în cadrul A.R.E.P. Deci, alături de problemele generale ale tuturor editorilor de presă din România, să discutăm probleme specifice pe care le ridică editorii de reviste literare, publicații tehnice, edituri etc. Sper ca măcar o dată pe an să putem organiza o asemenea reuniune, care să devină un util schimb de experiență pentru toată lumea. Am în vedere mai ales faptul că toți editorii de presă se confruntă, în linii generale, cu aceleași probleme spinoase legate de promovarea ziarului și de marketing, de costurile de producție, de inflație și difuzare.

- Vă mulțumesc!

București, 28 martie, 1994

Emil ȘIMÂNDAN

- La deschiderea Forumului Asociațiilor Editorilor de Presă din

TREI DECENII DE LA MOARTEA ISTORICULUI

Se împlinesc trei decenii de la stingerea din viață a preotului prof. dr. Ștefan Lupșa, care prin valoroase cercetări în domeniul istoriei bisericești a intrat definitiv în galeria marilor istorici din Transilvania, ocupând și un loc bine meritat în Enciclopedia istoriografiei românești (București, 1978, p. 202-203).

S-a născut la 7 ianuarie 1905 la Miersig în Bihor, unde începe și școala primară pe care o continuă în Homorog și o termină la Salonta. Studiile liceale le-a făcut în Salonta și Oradea iar cele universitare la Facultatea de Teologie a Universității din Cernăuți, unde a avut bucuria să cunoască de aproape lumea intelectuală din frumosul oraș bucovinean. Aici, a avut profesori pe Vasile Tranavschii, Vasile Gheorghiu, Vasile Loichiță, Valerian Sesan și Nicolae Cotoș a căror personalitate l-au marcat pentru tot restul vieții mai ales în munca de mai târziu de la catedră. La Cernăuți, paralel cu studiile teologice, timp de trei ani frecventează și cursurile Facultății de Filozofie unde a avut pe iluștrii dascăli, Carol Siegel, Alexandru Ieșan și Radu Sbierea.

La 18 iunie 1926 obține licența în teologie cu teza intitulată, „Ființa religiei determinată în mod empiric, iar la 7 martie 1929 își trece cu succes și examenul de doctorat cu o teză de istorie bisericească, „Candela” de la Cernăuți și extras (Cernăuți, 1929, XV+103 p.). Teza de doctorat conturează în bună parte calitățile istoricului de mîni târziu. Este o lucrare fundamentală, nedepășită până acum, în care, bazat pe izvoare medievale și o bogată literatură istorică, ajunge la concluzia că pe teritoriul locuit de români, Biserica și ritul ortodox avea prioritate în timp față de catolicism și chiar după anexarea acestui teritoriu la regatul „apostolic” al Ungariei. Ortodoxia se menține într-o continuă luptă cu catolicismul sprijinit din partea statului cu multiple mijloace. Anul 1556 fixat de autor ca graniță a lucrării este bine ales, deoarece de aici înainte ofensiva catolică în Ardeal slăbește.

În anul susținerii tezei de doctorat, primește o bursă de studii pentru Facultatea de Teologie catolică și protestantă

din Viena, unde stă între 1 aprilie și 30 septembrie 1929. În marea metropolă europeană profită din plin de arhivele Consiliului de Stat și cea a Cabinetului imperial. Cunoscând bine limbile clasice, precum și germana și maghiara, Ștefan Lupșa a fost în măsură să utilizeze documentele pentru cercetări istorice serioase.

Reîntors la Oradea, își continuă cercetările în arhivele din țară și primește o catedră la Academia Teologică, unde timp de aproape 20 de ani predă mai multe discipline, dar principală fiind cea de istorie bisericească. În 1932 intră în cler, ajungând

cu dragoste darul divinei Clio și a făcut să radieze pretutindeni înțelegerea istoriei vieții bisericești a românilor. Legătura strânsă dintre profesor și studenți deranja autoritatea de stat comunistă. Profesorul meu a reușit să-și mențină verticalitatea, plătită în cele din urmă scump, cu înlăturarea de la catedră. În 1952 este numit lector la limba greacă, iar în 1956 este trecut în postul de duhovnic la Institutul Teologic din Sibiu. Din 1958 i se încredințează diferite funcții administrative în cadrul Consiliului Arhiepiscopiei Sibiului, mult sub nivelul pregătirii și capacității sale intelectuale. În urma acestor

ȘTEFAN LUPȘA (1905-1964)

până la treptele de iconom - stavrofor.

În perioada Dictatului de la Viena, însoțește Academia Teologică din Oradea în toate peregrinările sale, la Beiuș, Arad și Timișoara, îndeplinind și funcția de rector. La 1 aprilie 1946 este numit profesor la catedra de Istoria Bisericii Române a Institutului Teologic din Sibiu. Aici și-a redactat cursurile cu multă conștiințiozitate și știință de carte, parte din ele văzând lumina tiparului în manual de Istoria Bisericii române (București, 1957 - 1958, 2 vol), alcătuit în colaborare cu Gh. I. Moiescu și al. Filipașcu.

Ajuns încă de timpuriu să lucreze într-un domeniu care era adevărata sa vocație, doborât de prea multe sarcini la academia Teologică din Oradea, apoi la Institutul Teologic din Sibiu, în anii care trebuiau închinată împlinirii sale pentru care se pregătise cu o inegalabilă stăruință, răpus în chipul cel mai neașteptat, tocmai când ajunsesse la deplina maturitate. nu știu dacă avem dreptul să vorbim de un destin patetic, dar nu putem rămâne netulburați de ceea ce a fost lipsit de armonie în destinul său.

Ștefan Lupșa a desfășurat o activitate didactică ce s-a întins pe parcursul a aproape trei decenii. Sunt 30 de promoții de studenți care i-au audiat cursurile în care a răspândit

schimbări survenite în activitatea și viața sa rămâne cu un gust amar, mărturisit într-o epistolă din 13 mai 1958 adresată fostului său student, dr. Gheorghe Lupșa, pe atunci preot în Timișoara - Mehala, în care-i scria: „pot să mă pună și portar, eu tot istoric rămân, căci 32 de ani nu se mai pot șterge” (Scrisoarea se află în posesia noastră).

În 1963 și 1964 funcționează ca preot în Jidvei. Durerea îndepărtării de la catedră iar în cele din urmă din institut și chiar din Sibiu, l-au marcat profund, agravându-i boala de care suferea. La 26 iulie 1964 a trecut la cele veșnice fiind înmormântat în cimitirul orașului Sibiu.

Stins din viață la o vârstă când încă mai avea multe de spus în istoriografia românească, cu timpul, a fost dat uitării. Numele său apare tot mai rar și numai în studii de strictă specialitate care pun în lumină, când împrejurările o cer, unele din roadele muncii sale competente.

A fost un istoric de un mare orizont, cercetător până la detalii infime ale istoriei bisericești. Aria cercetărilor sale s-a extins asupra mai multor aspecte din istoria Bisericii române. S-a preocupat de începuturile creștinismului pe teritoriul României (Creștinismul românesc a fost de la început ortodox, „Studii Teologice”, 1949, nr. 9-10; Biserica Ortodoxă română

și Sinodul de la Calcedon, în „Telegraful român”, nr. 41-42, 1951), de propaganda catolică printre românii transilvăneni (Biserica ardeleană și „unirea” în anii 1698-1701, București, 1949; Unirea ardelenilor în 1701, după întoarcerea lui Atanasie din Viena, Sibiu 1949), de începuturile organizării canonice a Bisericii Ortodoxe din Transilvania (Vechea Mitropolie a Ardealului. Contribuții la istoria ei în secolele XV și XVI, Sibiu, 1948; Biserica Ortodoxă Română din Ardeal și Ungaria în veacul lui Iancu de Hunedoara (XV), în „Mitropolia Ardealului” 1956, nr. 3-4; Biserica Ortodoxă Română din Ardeal și Ungaria în veacul XV, în „Mitropolia Ardealului”, 1957, nr. 3-4 și 1958, nr. 1-2; Mitropolia Ardealului în veacul XVI, în „Mitropolia Ardealului”, 1960, nr. 7-8), de încercările de reîntregire bisericească din secolele XVII-XVIII (Contribuții la istoria încercării de reunire a Bisericilor românești din Transilvania în 1698, în vol. „Omagiul lui Ioan Lupșa la împlinirea vârstei de 60 de ani”, București, 1943; Încercările de reîntregire a Bisericii Române după 1700, în „Biserica Ortodoxă Română”, 1957, nr. 10; Știri și documente despre Biserica Ortodoxă Română din Ardeal după 1761, culese din Arhiva Consiliului de Stat și Cabinetului Imperial din Viena, Sibiu, 1945), de istorie bisericească a românilor din Bihor, Arad și Banat (Istoria bisericească a românilor bihoreni, Vol. I, Oradea, 1935; Istoria parohiei Ștei, Beiuș, 1942; Suprimarea Mitropoliei Banatului în urma războiului turco-austriac din 1683 - 1690, în „Mitropolia Banatului”, 1958, nr. 7-9).

Nu putem încheia fără să amintim monumentală lucrare, rămasă în dactilogramă, Istoria eparhiei Aradului (1958), în peste 2500 de file și care aparține în întregime lui Ștefan Lupșa. Suntem convingși că această lucrare, scrisă pe bază de documente din arhivele din țară și străinătate, își va găsi cât de curând editorul spre folosul tuturor istoricilor de azi, dar deopotrivă și iubitorilor trecutului neamului românesc.

Preot Pavel VESA

O GREA PIERDERE PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR ȘI PENTRU ȘTIINȚA ROMÂNEASCĂ

Profesori și studenți au primit cu consternație vestea stingerii neașteptate a celui care a fost prof. univ. dr. ing. FLORIN VĂLU, rectorul Universității „Aurel Vlaicu” din Arad.

Om de știință, prin excelență, dublat de o remarcabilă frumusețe morală, FLORIN VĂLU și-a câștigat în numai 2 ani de ședere la Arad un real prestigiu academic și uman. Modestia rectorului a devenit repede proverbială. Strădania de a impune Universitatea ardeleană, dăruirea sa fără rezerve înțelepciunea și altruismul dascălului, au stârnit admirația nu numai a studenților și profesorilor ci și a tuturor celor care l-au cunoscut.

Numele: FLORIN VĂLU, este bine cunoscut deopotrivă în viața universitară și în știința românească. Vreme de patru decenii a fost profesor la Politehnica ieșeană, făurind o adevărată școală de tehnologie chimică textilă. A organizat laboratoare, unele dintre ele în premieră națională. A elaborat peste cinci sute de studii de specialitate și cursuri universitare, și nu în ultimul rând, cărți ce s-au constituit în Bibliografie fundamentală pentru domeniul tehnologiei chimice textile.

Rigurozitatea omului de știință se împletea în mod armonios cu noblețea unui suflet care ar vibra continuu pentru problemele tuturor și mai puțin pentru sine. Era de-a dreptul impresionantă iubirea profesorului pentru profesie, o profesie înțeleasă în sensul înalt, al unei nobile misiuni de a plămădi o adevărată școală academică în profilul atât de dificil al finisării chimice textile. Să reținem și faptul că FLORIN VĂLU a fost primul conducător de doctorat în țară în specialitate și ca o recunoaștere a forurilor științifice internaționale a fost ales membru activ al Academiei din New-York, membru al Asociației Americane pentru Știință și Progres din Washington, membru al Societății Internaționale pentru Computerizarea Metodelor de inginerie din Londra.

Profesorii și studenții Universității „Aurel Vlaicu” din Arad nu vor uita nicicând personalitatea de excepție a celui care a fost distinsul profesor FLORIN VĂLU.

SENATUL UNIVERSITĂȚII
„AUREL VLAICU” ARAD

POEME DE CONSTANTIN PANĂ

Semne

Sânt semnele primăverii
Culori purpurii, vii
Crude defolieri de muguri
In odieri de absint.

Dulci polenuri din soare
Pe ploape-mi picură
Flori și glasuri de păsări
Legănă orizontul
In străluciri de aripi

Reânvie câmpia și darul
Tulnice chiamă oierii în munși
Zefirul z'oaară în joc argintiu
Iar sevele se ridică-n țării.

Ce bine mi-en lumina pură
In zorii plini de miresme,
In îmbrățișarea diafană
A Frumoasei fără corp!...

Joaca ecoului

Mă strig
Din îndepărtata lume a dăinuirii
Aruncați ca o piatră-n lumină
Și-mi ascult joaca ecoului: „Tu ești
Cel ce-ai găsit primul femeia
Fără nici-o apărare,
Fără nici o vină, immaculat
Și după ce-ai simțit
Cât de sublimă-i făptura,
Cât de frumos se mlădie,
Câte taine, câte arderi ascunse
Ai îmbrăcat-o-n marmoră măiestrit
Să nu-i mai poată nimeni sinși
Arderea”!

„Mă recunosc,
Eu sunt
Dar prin lucrarea-ntrupată
Am visat să-i las
Neistovitul foc din mine
Și dincolo de moarte”!...

În adâncea patimă

Nu învățând pe-de-rost
Un slogan manifest,
Nu chinându-mă
Să-mi deschid gura rotundă
Cât cesul
Strigând că eu sunt iubitorul.

Mai bine în adâncea patimă
Tac și mor
Neștiut de nimeni
Jubindu-mi cu-nfrigurare,
Mai presus de orice insinuare
A sinelui meu,
Tot ce inima mea, în mod ales
Poate iubi.

Și aici primordial
Îmi așez Patria!...

Numele ei

Scriu cu-nfrigurare pe cer
numele ei: Ana - Maria - Gioconda -
Eurice - Valeria - Scherezada...
Numele ce n-ar avea loc
Pe toate ferestrele cerului
Oricât aş vrea să-l restrâng.

Îl scriu pe ochii de foc ai bărbaților,
Pe ochii de dor ai copiilor,
Pe aripile-n zbor ale păsărilor,

Pe aștrii văzuși și nevăzuși...

Îl scriu pe-nsoarele, semețele stânci,
Pe frunzele codrilor adânci,
Pe oracolele de lumină-ale vieții
Peste tot, numele ei...
Numele sublim născând ingenunchial
Al Femeii...

Mă întreb

Ceea ce-mi râvnesc eu
Îmi va ajunge timpul?
(Să-mi umplu desaga
Cu merinde pentru vremuri grele
Și pentru toți?)
Cine-mi poate spune?
Mă întreb aproape disperat,
Mereu mă întreb;
Pătruns de teamă...

Alf și Roma mânuiau cu
abilitate verbal tabbs-urile.
Sinceritatea lor devenise
crudă. Runa îi urmărea cu
sufletul la gură. Antrenul creștea văzând
cu ochii.

- Ești foarte egoistă. Ce tot ai cu
bietele ființe ?!

- N-am absolut nimic, cer doar să
nu-mi stea în cale.

- „Ceri”?! Bine dar cine ești tu?
Fiecare are dreptul să trăiască !

- De acord, dar să nu mă deranjeze !

- Nu numai că te deranjează, dar n-
ai decât dispreț pentru ei. Să acceptăm
că ești liberă să simți ce vrei, dar nimic
și nimeni nu-ți dă dreptul să-i lovești
ne cruțător și cu satisfacție, așa cum o
faci tu. De ce nu ești îngăduitoare?
Ridică-te asupra condiției lor.

- Asta și fac ! Nu pot asculta toate
ineptiile. Și de-ar fi numai asta!! Dar ei
vor să mă corijeze și-atunci îmi sar
capacele. Sunt prea impulsivă. Dacă
gândiric îi accept, nu mă pot stăpâni
temperamental.

- Nu temperamentul e de vină:
ORGOLIUL. Nu mă mir că ai antipatii!
E greu să ascuți și să nu iei în seamă,

mai ales să nu lovești?

- N-am timp, răbdare, înțelegere
pentru astea. Nu-mi cere !

- Nu-ți cer dragă ! Cu câtă răutate o
spui. Își lucesc ochii de răutate...

Discuția continuă pe același ton. Runa
începuse să se teamă. Presimțea o
ruptură. Cei doi nu se cruțau. Inevitabilul
se produse. Roma, furioasă, ieși ca o
furtună, trântind ușa și uitându-și

ÎMPĂMÂNTENIREA (fragment)

ochelarii. Gestul era neașteptat pentru
Alf, dar și pentru Runa. În momentul în
cre ușa se închise în urma Romei, Alf își
întoarse privirea, cu curiozitate, spre
Runa. Se aștepta, din moment în mo-
ment, ca Runa să se scuze și să plece și
ea. Gestul întârziă. Oare va pleca ? Erau
pentru prima oară singuri. Runa își plecă
capul, iar el nu putea citi nimic în ochii
ei. Doar chipul primise aceași întunecime
pe care o știa. Alf stătea încordat. O

spiona în tăcere. Fuma aparent liniștit,
dar nu era. De la un timp, fata începuse
să dea semne de neliniște. Se simțea
privită, cercetată și căuta ceva, jos, cu
privirea, ca să scape de ochii ce
deveniseră arzători. Își frământa mâinile
cu nervozitate. El aștepta în continuare.
Se hotărâ să intervină, dar se pomeni
neștiind ce să facă și să zică. Măcar de-ar
putea zice ceva. Ce ? Nu găsea nimic

potrivit. Îi era teamă de reacția ei. Dar
dacă ar face un gest ? Ce gest putea face?
Poate o va alunga și nu dorea asta.
Dobitoacă situație! Nu simțise atâta
neputință, nici nu mai știa de când. Fata
își plimba mâna peste pătura de sub ea.
Gestul părea calm, dar precis era
tensionat. Voia să scape de urmărirea
ochilor lui și pentru aceasta trebuia ca ea
însăși să găsească un obiect al propriei
urmăriri. Își urmărea propriul gest.

Îndepărta mâna de trup căutând parcă
ceva cu degetele pe suprafața părții,
apoi mâna revenea. Și mișcările se
repetau cu îndărătnicie. De la un mo-
ment dat începuseră s-o doară ochii,
prea era aceeași și restrânsă sferă în
care-și trimitea privirea. Simțea că
urmărirea ei continuă, că e pe punctul
de a nu mai găsi refugiu și se înfioră.
Ce să facă? El îi urmărea fiecare gest.
Ar fi vrut s-o cruțe, dar nu avea putința
de a se controla. Își stinse, brusc, țigara.
Runa sesiză mișcarea. Atunci el o privi
frontal și stăruitor, încât ea închise o
clipă, ochii, ca pentru o ultimă tentativă
de apărare. Îl fixă, în sfârșit, scurt, apoi
își feri privirea. A obosit - gândi el ? Ce
nătarău putea fi!

- Spune-mi te rog, ce se întâmplă cu tine?
Fata tăcea. Îi venea greu să spună ce
simțea. Poate nici n-o va înțelege. Parcă
era ceva de înțeles ! Ar fi dorit să-și
înfrâneze trăirea, dar nu reușea.
Începuse s-o doară gâtul și maxilarele
din cauza forței cu care încerca să-și
zăgăzuiască simțirea și plânsul. De ce
nu se putea stăpâni ?!

Lucia BIBART

Interviu cu dl. conf. dr. DUMITRU ACU președintele Asociației „ASTRA”

(Urmare din pagina 9)

Ar fi potrivit să menționez multe acțiuni dar nu doresc să ocup spațiul tipografic cu o însușire a lor.

Bucuria noastră este că ele au fost realizate și că au ajuns la sufletul participanților.

Îmi face plăcere să amintesc că la Bințișii locuitorii satului spuneau că ASTRA poate fi mândră că așa sărbătorire frumoasă a marelui aviator, Aurel Vlaicu - ei n-au mai văzut. Știm că și locuitorii de la Ususău și Grăniceri au participat în număr mare la acțiunile organizate de ASTRA arădeană. Subliniez că cele 6 adunări generale, desfășurate după 1990 în localități diferite au fost și ele prilejuri de sărbătoare pentru locuitorii din acele zone, organizându-se simpozioane, spectacole, expoziții, întâlniri cu elevi și tineri etc.

Pe această cale aducem mulțumirile noastre acelora care ne-au sprijinit material și spiritual. Suntem impresionați de contribuția unor sponsori, de sprijinul organelor puterii locale, de adevăratele locuitorilor cu deosebire din sate și comune, de sprijinul primit din partea Bisericii Ortodoxe Române, a Bisericii Unite și chiar a altor culte. La acțiunile ASTREI participă, în unele localități, locuitori indiferent de etnie și convingeri politice. Este o recunoștere a principiilor ASTREI. Mulțumim pe această cale tuturor intelectualilor care aderă la sprijinul ASTREI ca membrii, simpatizanți sau numai colaboratori.

Reporter: Vă confrunțați cu unele greutăți?

Dumitru Acu: În condițiile actuale, când cultura s-ar părea că este marginalizată, cine din cei care lucrează pe acest tărâm nu are dificultăți? Dar, pentru aștrii idealurile fixate de înaintași formează o adevărată religie, iar pentru realizarea lor suntem dispuși la efort psihic, intelectual și fizic. Nu avem dreptul să încălcăm testamentul lăsat de Iacob Bologa amintit mai înainte. Ne doare faptul că unii „oameni de cultură”, adevărat puțini, care susțin că asociațiunea ASTRA nu-și mai are rostul, ea și-ar fi îndeplinit programul. Afirmații false.

Ar trebui să învățăm de la popoarele care au o veche și stabilă democrație să ne respectăm instituțiile „vechi” care au câștigat un prestigiu de-alungul anilor și să le modernizăm, în loc să creem o sumedenie de altele noi care deseori nu presupun voluntariat și acțiuni de suflet ci tendințe materiale. Continuitatea ASTREI exprimă existența neîntreruptă a neamului nostru pe aceste meleaguri, o susținem cu tărie, că Programul ASTREI nu a fost și nu este un program de scurtă durată ci un program de educație permanentă, program la care invităm să participe instituțiile de cultură specializate, școala, intelectualitatea, cadrele cu pregătire medie, cele cu o pregătire profesională de excepție din toate domeniile, bunii gospodari de la sate, întreprinzători etc.

Pe această cale facem un apel la toți cei care își iubesc această țară să

vină sub cupola ASTREI, să o sprijine material și spiritual, pentru a îndeplini testamentul lăsat de înaintași și a-l putea transmite cu cinste urmașilor noștri.

Desigur, ne doare faptul că unii dintre actualii guvernanți nu își găsesc timp să corecteze urgent greșelile săvârșite de bolșevicii anilor 1948-1950, pentru a înapoia patrimoniul ASTREI celor în drept. Cu cât vor târăgăna mai mult acest proces cu atât cultura și neamul românesc vor pierde mai mult.

Aici doresc să menționez că m-am bucurat foarte mult că toate autoritățile Județului Arad și municipiului Arad au dovedit multă receptivitate și calitate de români adevărați, promițând tot sprijinul pentru organizarea, în zilele de 14-16 oct. 1994 la Arad a celei de a 90-a adunări generale a Asociației ASTRA. Ne simțim onorați să fim prezenți în acest oraș cu deosebite valențe istorice.

Dificultățile materiale ne fac și ele, să realizăm mai puțin decât am dori noi. La activitățile și întinderea lor în teritoriu ar fi nevoie de un secretar administrativ plătit. (Pe vremuri ASTRA avea 10 funcționari plătiți). Aceasta ar însemna să facem încasări la unele acțiuni culturale. Preferăm să facem noi, membrii biroului central și a comitetelor din teritoriu și activitățile de secretariat și contabilitate. Tot datorită acestor dificultăți am fost nevoiți cel puțin temporar, să oprim tipirea revistei „ASTRA matematică”. Dureros căci este considerată una dintre mai reușite reviste de acest gen. Nu am tipărit Calendarul Asociației precum și alte publicații din programul aprobat.

Reporter: Cum apreciați activitatea Despărțămintelor? Cunoșteți la nivelul Comitetului Central activitatea Despărțământului „Vasile Goldiș” - ASTRA - Arad?

Dumitru Acu: Despărțămintele sunt filiale ale ASTREI. Ele au autonomie în inițierea și organizarea unor activități culturale, sociale și economice de pe teritoriul lor, contribuind la realizarea țelurilor Asociației. Ele formează liantul între centru și mase, realizând contactul nemijlocit cu locuitorii din zonă având misiunea grea de a implementa cultura în orașe, comune, sate, întreprinderi și instituții cu ce este specific în național și universal. Conform Statutului ASTREI despărțămintele au o autonomie aproape totală în activitate. În unități economice și instituții se pot organiza cercuri ASTRA. Aprecieri că despărțămintele care și-au reluat activitatea au realizări frumoase. Aproape în majoritatea lor s-au desfășurat activități de genul celor amintite mai sus. Avem despărțăminte a căror activitatea este ca în perioada cea mai bună a ASTREI. Așa sunt Despărțământul Năsăud, Dej, Brașov ș.a. La Comitetul Central este cunoscută activitatea fiecărui despărțământ, încercând ca atât cât permite spațiul tipografic să popularizăm acțiunile lor în „Foaia Poporului”. Și Despărțământul „Vasile Goldiș” ASTRA - Arad este unul dintre cele cu activitate bogată. Realizările lui sunt apreciate și luate ca exemplu și de alte despărțăminte.

Inimosul președinte prof. Gheorghe Căpitan, este un exemplu de român adevărat, care nu face economie de energie și sănătate pentru realizarea țelurilor astristice pe aceste meleaguri românești pline de istorie și tradiții.

Spei ca interviul da față să trezească în locuitorii acestor meleaguri dorința de a participa și ei sub stindardul ASTREI la realizarea unității sufletești a fiilor acestui neam, urmând exemplul marilor bărbați ce au trăit și luptat în acest colț de plai românesc. amintesc pe Vasile Goldiș, care a fost 10 ani președintele Consiliului Central al ASTREI, primul în România Mare, preot prof. dr. Teodor Botiș, prof. Ascaniu Crișan; Octavian Lupaș, ing. Romulus Cărpinișan, prof. Vasile Suciuc etc...

Reporter: Câte despărțăminte sunt până în prezent?

Dumitru Acu: Sunt organizate despărțăminte în Arad, Alba (și în județ), Lipova, Orăștie, Sibiu (și în județ), Blaj, Brașov, Bârsa de Sus, Tg. Mureș, Oradea, Beiuș, Dej, Năsăud (și în zonă), Baia Mare, Tg. Lăpuș. În perioada imediat următoare vor fi reactivate despărțămintele de la Deva, Satu Mare, Zalău, Victoria și primul în Moldova la Tecuci. La a 90-a Adunare Generală din oct. 1994 de la Arad, toate vor trimite delegați. Vor fi prezenți și aștrii din diasporă. În centrele românești din SUA, în anii comunismului din România, au activat cercuri ASTRA. A fost posibilă desființarea lor ca și la noi.

Reporter: Unde se organizează secții ale ASTREI?

Dumitru Acu: Secțiunile ASTREI se organizează la nivel central și la despărțăminte. Unele sunt în faza de organizare. Cele constituite au valoroase realizări, cum este secția muzicală, medicală și științifică din Sibiu, precum și a meseriașilor. Urmează să definitivăm regulamentul de funcționare a lor astfel încât ele să devină adevărate centre de cercetare și popularizare a științei, artei culturii în general.

Reporter: Colaborați cu diaspora?

Dumitru Acu: Avem membri în SUA, Germania; Franța, Iugoslavia, Republica Moldova; Ucraina etc. Noi participăm la activitățile organizate de diasporă și unii membri din țările menționate participă la activitățile noastre. Facem schimburi de publicații. Și despărțământul din Arad are membri în diasporă; unii sunt prezenți în presa arădeană și la sesiuni de comunicări ale Universității „Vasile Goldiș”.

Reporter: Asociațiunea editează „Foaia Poporului” care a ajuns la nr. 12 după o întrerupere de 40 de ani. Aveți în plan și alte publicații?

Dumitru Acu: Multe publicații ale ASTREI am amintit. Preconizăm reluarea renumitelor colecții „Biblioteca populară” și „Biblioteca Asociației”. Este pregătit pentru tipar un volum de poezii al poetei - călugărițe - Zorița Lascu. Sunt pregătite monografiile ale unor localități. Bani să fie! Nu ducem lipsă de colaboratori gata să prezinte lucrări de certă valoare, rod al unei cercetări și a unei munci de elaborare în unele cazuri de ani de zile.

Reporter: Considerăm că arădenii trebuie să se simtă onorați de faptul că în oct. 1994 Adunarea Generală pe țară este planificată în „Orașul de pe Mureș”. Care sunt principalele obiective? Cine vor fi participanții?

Dumitru Acu: Cu acest prilej intră în vigoare hotărârea de la Orăștie din 1993: Comitetul Central este ales pe 4 ani. Importanța adunării este dată și de faptul că I.P.S. sa dr. Antonie Plămădeală - Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului, I.P.S. Sa dr. Nicolae Corneanu și I.P.S. Sa Alexandru Cardinal Todea au acceptat să facă parte din Comitetul Central al ASTREI.

Întâlmirea reprezentanților din cele peste 20 Despărțăminte ASTRA, a aștrilor și invitaților din diasporă a reprezentanților Președenției, a guvernului, a Academiei, Ministerului Educației și Învățământului, a Ministerului Culturii, istorici și cercetători este un prilej pentru a cinsti memoria primului președinte al aștrii în România Mare, Vasile Goldiș, arhitect al MARII UNIRI și a colaboratorilor săi.

Reporter: Ce doriți să ne mai spuneți în final?

Dumitru Acu: În încheierea interviului pentru care vă mulțumesc în mod deosebit, dovedă a prețurii din partea Dvs. a Asociației ASTRA, adresez un călduros apel de sprijin către toți locuitorii acestor meleaguri pentru realizarea idealurilor ASTREI de solidaritate națională între granițele Daciei strămoșești. Mă adresez celor sensibili la actul cultural care trebuie să conducă la împlinirea acestui ideal să sprijine moral, financiar și material Despărțământul „Vasile Goldiș” - ASTRA - Arad în organizarea acțiunilor programate. Propunem celor ce doresc să sprijine ASTRA arădeană să-l contacteze pe dl. prof. Gh. Căpitan care, după cum știu funcționează la un liceu care și-a sărbătorit centenarul - Liceul „Aurel Vlaicu”, renumit prin numărul absolvenților dar și prin calitatea pregătirii profesionale.

Mulțumesc D-lui prefect Avram Crăciun, D-lui subprefect Teodor Mara, domnilor Alexa Achim și Sorin Ilea vicepreședinte al Consiliului Județean, respectiv viceprimar, domnilor rectori conf. dr. Aurel Ardelean și prof. dr. ing. Florin Vălu de la Universitățile arădene precum și P.S. Sale dr. Timotei - episcop al Aradului și P.S. Sale Emilian - episcop vicar, președinți de onoare, și membrii fondatori ai Despărțământului, care m-au primit promițând sprijin pentru Adunarea Generală din oct. 1994. Am constatat cu plăcere că se colaborează bine cu Prefectura, Consiliului Județean și Consiliul local municipal, precum și cu instituțiile de cultură cum sunt Inspectoratul Județean pentru cultură, Muzeul Județean, Teatrul de Stat, cu unele licee precum și cu mass-media locală. Am constatat cu plăcere că sunt întreprinzători care sprijină activitatea ASTREI arădene.

Reporter: Vă mulțumim!

PAGINI EUROPENE

(urmărire din pagina 16)
fiu fu de altfel cât pe ce să-și atragă furia nemuritoare a următorilor. Oricât de improbabile ar fi părut, se hotărî totuși să le ia urmă pentru a fi cu inima împăcată. Însoțit de oamenii lui lordul Kingston și cei doi fii ai săi se năpustiră într-o sală plină de fum, întunecată și ticsită de marinari. O încăpere mică în acea sală: Fitz-Gerald și Ann ședeau la o masă. Ann era îngrozitor de palidă și purta straie bărbătești. Se țineau de mână.

Când lord Kingston intră în încăpere, amândoi își acoperiră fața cu mâinile în sfârșit despărțite. În hărmălaia și zgomotul care domnea - au trebuit să dea la o parte pe marinarii beți care se înghesuiau la ușă și la ferestre pentru a asista la scenă, - începu să plouă cu sudalme. Gerald și Ann găsiră aceeași formulă. Apoi fură auziți murmurând: „Sunt foarte vinovați!” Lady Ann a fost dusă cu pază bună la maică-sa. Dar nu li se permise să se mai vadă. Tatăl și frații le fură paznici. Evidența nu sare în ochi decât când îți vine ideea: lady Ann era însărcinată. „Ea nu caută - scrie dna de Boigne - să nege o sarcină deacum vizibilă. Ea nu se ascundea nicicum și își accepta vina cu o demnitate calmă și rece”.

Tatăl meu nu-mi vorbise niciodată cu plăcere despre aventura lui lady Ann și ale colonelului Fitz-Gerald, Eu

însă, trăiam scene parcă aș fi fost de față, o suceam, o răsuceam în capul meu. Ajunge să inventez soluții delicioase care le permiteau actorilor ei să iasă din cercul infernal în care se zbăteau. Desigur, ar fi fost de ajuns ca nevastă-sa să fi murit, pentru ca toate visele urâte ale lui lady Ann să se spulbere ca printr-o vrajă. Dar divorțul? Dar pilula? Îmi ziceam că în zilele acestei teribile întâmplări s-ar fi sfârșit fără pagube prea mari. Dar îmi mai ziceam și că salvarea lui lady Ann ar fi însemnat moartea literaturii și că faimoasa criză a romanului se datora nu numai declinului religiei, noțiunii de onoare, a ideii de castă sau clan, dar pur și simplu și pilulei contraceptive.

În nenorocirea ei lady Ann dădea multiple dovezi de cucraj și sânge rece.

Jean d'Ormesson

„Hoinarul trecător cu umbrela sfâșiată”

(fragmentul II)

Ea ceruse să o vadă pe Mary Fitzgerald. O întâlni. Mary Fitzgerald era și ea, în felul ei, o femeie excepțională. Regret că nu le-am introdus nici pe una nici pe cealaltă sub chipuri de împrumut în Gloria Imperiului său în „Voia Domnului”. Se înduioșară amândouă, vărsau câteva lacrimi. Ann îi recomandă lui Mary să îl ajute pe Gerald și să-i dea tot sprijinul posibil. Mary atât aștepta. Ea era gata să-l primească înapoi, cu brațele deschise. Ea nu încetase să-l iubească.

Scenele dramatice se succedau fără încetare: după întâlnirea dintre Mary și Ann, iată acum pe cea între Gerald și Mary. Mary, atât de umilă și curată încât se prezentă bărbatului ei ca mesagera lui Ann și ca purtătoarea ei de cuvânt. Colonelul își îmbrățișă soția, îi spuse că o admira și îi mulțumea, dar că din moment ce viața lui nu mai putea aduce fericire nimănui, avea să o consacre, fără vreo speranță, dar și fără răgaz, victimei pe care o târâse în toate prăpastiile nenorocite. Nu mai putea face aproape nimic pentru lady Ann. Avea măcar datoria ca ea să știe că lacrimile lui de sânge asupra soartei ei nu aveau să înceteze vreodată a curge.

Am aici, pe masa mea, salvate din ruinele castelului de la Saint-Fargeau, toate scrisorile adresate de Mary Fitzgerald Kingstonilor și soțului

ei. După atâția ani de la acel prăpăd, ele își păstrează, dacă pot spune astfel, întreaga prospețime dramatică. Nu ai să găsești în el nici un cuvânt, nici un accent împotriva purtării lui Gerald Fitz-Gerald. De la un capăt la altul al teribilei încercări, ea nu caută decât să-și salveze bărbatul. Indignările, invectivele, disprețul sunt rezervate numai și numai celor ce-i persecutau pe colonel și pe Ann. L-am invidiat pe colonel: de-a lungul tuturor suferințelor și în grozăvia acelui coșmar femeile vieții lui fuseseră minunate.

Colonelul lord Fitz-Gerald trimisese autorităților militare demisia sa din armată. El trecuse pe numele soției sale cea mai mare parte a bunurilor sale și se instalase într-un cătun din

Femeia primise însă de la lordul Kingston un consemn precis: ea trebuia să joace rolul trădătorului, care în vremurile acelea nu ajunsese atât de banal ca astăzi, și să câștige încrederea prizonierii sale. Pe măsură ce timpul trecea, strângerea de inimă a lady-ei Ann devenea insuportabilă. Cu câte o vorbă când și când, femeia îndemna pe nesimțite spre ideea încă vagă de a încredința copilul unei persoane foarte sigure care s-ar angaja să-l crească. Nu cunoștea lady Ann pe cineva în care să aibă destulă încredere pentru ca...? Lady Ann nu cunoștea decât o persoană, nu se gândea la o persoană, nu trăia decât pentru o persoană de la care nu avea nici o veste. Femeia propuse să transmită o scrisoare. Lady Ann scrisese un bilet colonelului Fitz-Gerald: ea îl ruga în câteva rânduri să se ocupe de creșterea copilului lor.

Înainte de a ajunge la colonel, biletul lady-ei Ann trecu firește prin mâinile lui lord Kingston și prin ale fiilor săi. Mecanismul pornit la Verona funcționa necruțător. Colonelul Fitz-Gerald nu ezită o clipă. Se deghiză în căruțaș și sosi singur, pe jos, seara la han, pe moșia Kingstonilor, așa cum indica biletul. A doua zi în zori, lord Kingston și cei patru fii ai săi pătrundeau în cameră.

În Anglia drepturile omului nu sunt vorbă goală. A fost desigur un proces. Chiar mai multe: în fața Camerei Lorzilor pentru lord Kingston la curtea cu juri din Cork pentru fii săi. Tipetele lui Mary Fitz-Gerald care cerea răzbunare străbătură toată Irlanda și ajunseră până la Londra. Se pomeni de eșafod. Dar lord Kingston era puternic. În lipsa unor martiri decisivi, tatăl și fii fură achitați câteșii cinci. Doi fii trecură în Germania. Nimeni nu avea să știe ce se întâmplase exact în camera colonelului. Unii spun că i s-ar fi oferit un pistol, alții că lord Kingston ar fi tras el însuși. În orice caz colonelul lord Fitz-Gerald, din regimentul de Gardă, pieri de moarte violentă într-o dimineață de decembrie, într-o cameră de han din Mitchelstown, în inima comitatului Munster în care se întindeau cât vedeai cu ochii imensele pământuri ale Kingstonilor. Asupra corpului colonelului a fost găsit un portret-miniatură a lady-ei Ann și înscrisura care îl atrăsese. Erau pline de sânge. Cu o cruzime nemaiauzită frații ei le aduseră lui Lady Ann. „Ea înnebuni și deveni atât de furioasă, scrie dna de Boigne, - încât trebuia să folosească forța” Ea născu o fată care trebuie să fi fost bunica străbunicii mele. Se povestește în familie că era ciudată și frumoasă. Am în mâini biletul, cu pete de sânge. Miniatura este cea pe care o furasem la Saint-Fargeau și pe care o dusesem cu mine la Verona și Veneția.

Iată povestea lui Lady Ann, așa cum mi-o istorisesc în minte, verile, prin orașele italienești unde mă plimbam cu tata.

Autoportret - Emil Vitroel

Jean (Lefevre) d'Ormesson,

fost director al ziarului „Le Figaro” între anii 1974 - 1977, este un romancier francez, născut în 1925 și devenit celebru în 1971 o dată cu publicarea romanului „Gloria imperiului”. Membru al Academiei Franceze din 1973, Jean d'Ormesson a mai publicat în 1974 romanul pseudo-autobiografic „Din voia Domnului”, trilogia istorică „Vântul de seară” curpizând după volumul omonim, „Mor bărbații după ele” și „Fericirea la „San Miniato”, precum și o serie de eseuri „La revedere și mulțumesc”, „Hoinarul trecător cu umbrela sfâșiata” (1978), „Dumnezeu, viața și opera” (1981) și o biografie a lui Chateaubriand. Fragmentele alăturate fac parte din eseu „Hoinarul trecător cu umbrela sfâșiata”.

Lady Ann

(Urmare din numărul trecut)

Moșia doamnei Harcourt, nu numai că nu o cunoșteam, dar nici n-am aflat vreodată unde putea să se găsească. Nu prea departe de Londra, îmi închipui. Pe lady Harcourt, de orice caz, mi-o imaginam destul de lesne. Era o femeie hotărâtă și cu cap, cucernică și practică în egală măsură, pătrunsă de toate severitățile zelului ei de metodistă. Cum mergeau lucrurile între ea și lady Ann? Nu prea bine, mă tem. Lucrul cel mai remarcabil în acest episod este absența evenimentelor, cel puțin a celor exterioare. Nimic în afară de mersul, șerpuirea subterană și mută a gândurilor și sentimentelor. Vreo corespondență clandestină, oare? Pe veci pierd vai, dacă a existat vreodată. Dar cum! Evident! ea nu putuse să țină între Gerald și Ann. Mă și întreb pe unde se strecura, prin mâini, pe ce căi? Era oricum suficient, în moleșala strictă a vieții la țară și a moravurilor, pentru a aprinde acel praf de pulbere interior și tainic, care ne aruncă viețile în aer.

Într-o zi la prânz locul Annei la masă rămase gol. O așteptară cu nerăbdare, cu o nervozitate crescândă zece minute, douăzeci, o jumătate de oră. Lady Ann nu apăru. Disparuse.

Dispariția lui lady Ann a răsturnat în inima mea dealungul întregii mele vieți. Nu m-am depărtat atât de mult cât vi se poate părea de vremea plimbărilor în jurul oglinzii de apă, de maturizarea mea lentă de răbdătoare naștere a Gloriei imperiului și a „Voi Domnului”, de prăbușirea castelului de la Plessis-le - Vaudreuil, de tot ceea ce îmi trecea prin cap serile la Saint-Farga pe străzile întunecate ale Veronei, ale Perugiei sau ale Lucăi. Lady Ann disparuse! Ah! cum mai visam să dispar și eu din lumea asta ale cărei vârtejuri mă fascinau și mă făceau să sufăr! Să, pleci... să dispari... Să nu lași în urmă decât o amintire care s-ar șterge puțin câte puțin... Mă întreb dacă tatăl meu bănuia măcar ce simt în taină mergând pe lângă el de-a lungul Arnoului sau al Brentei,

grădinile Boboli sau în parcul de la Saint-Fargeau. El vorbea despre virtute și tradiție, despre stat. Eu mă gândeam la Lady Ann. El îmi vorbea despre familie, despre continuitatea ei, despre cinstea ei. Eu nu gândeam decât cum aș dispărea, într-o seară de vară, ea lady Ann, din această lume, cu legăturile ei. Lady Ann eram eu însumi și plecam cu ea. Eram în același timp colonelul Fitz-Gerald și lady Ann Kingston. Lucrul e

Câteva ordine fură deajuns pentru a asmuți o trupă întreagă. Bătăioșii pentru vânatoarea de oameni, sunt lansați de lady Harcourt. Sunt trimiși mesageri să-i prevină pe Kingstoni. Se înșiră pe loc grupuri în coloană pentru a o găsi pe dispărută. Toată ziua, toată noaptea, la lumina torțelor, au bătut pădurea, gardurile de mărăciniș, bălțile, casele pădurarilor, colibele cărbunurilor, drumurile de-a lungul gospodăriilor și gospodăriile înseși, peșterile și întretăierile de drumuri. Din loc în loc se auzeau oameni strigându-se. Ce spectacol înfricoșător și superb totodată, în soarele de sfârșit de vară la lăsarea serii și în noaptea în sfârșit încheiată! O căutau pe lady Ann care dispăruse!

Un pădurar găsi la un moment dat, pe malul râului, o pălărie și un șal. Le aduse la castel. Pălăria și șalul aparțineau lui lady Ann. Trebuiră să se întoarcă la râu, ezitând între străngerile de inimă și o furie, întreținută de indignarea doamnei Harcourt în fața unui astfel de încălcări a buneii cuvințe. Bărbații

fiecăruia după faptele sale. Morala cere ca pedeapsa să urmeze îndată după greșală.

Greșeala, păcatul, răul: ce prostie înspăimântătoare, să i le reproșăm lui Dumnezeu! Ah! cât de instipidă de ștearsă ar fi lumea fără această chemare a vidului în care mișună dorințele noastre! La cine să se fi gândit lady Kingston, în primul rând, înainte de a se duce la lady Harcourt? La colonelul Fitz-Gerald. Ea îl anunțase de cum avusese știre de fuga lui lady Ann. Nu fusese găsit. Se bănuia mai întâi că absența lui era legată de treburile regimentului său. Îi fu greu doamnei Kingston să-și iasă din orbire. Se descoperi destul de curând însă că motivele absenței colonelului erau imaginare și că el pretextase obligații profesionale vizibil inventate. Ele cădeau una după alta în neverosimil și în minciună.

Mă gândeam și la lady Ann. Mă gândeam adesea și la orbirea doamnei Kingston. La trezirea ei, sumbră și brutală, la realitate. Eram îndurerat și pentru ei, pentru duplicat și minciună mai mult decât pentru crima în sine. Îmi închipui că fata ei nu înceta să sufere din această pricină. Îmi dădeam seama că și colonelul, om de onoare și tradiție, trebuia să simtă în sinea lui ce sacrificii cer pasiunea și iubirea. Sacrificii? Oare este cuvântul cel mai potrivit? Cântăream cuvântul. Da: sacrificii.

Te cură câteva zile, scrie Dna de Boigne. Nu știu nimic de Ann, nici despre colonel în acele zile care treceau și care trebuie să fie lăsate ca o suspendare de pedeapsă a pasiunii, a fericirii de primejdii, de întuneric și străngeri de inimă. Între timp Kingstoni nu rămăneau incativi. Mobilizarea continua. Se aduna grosul batalionului: Lordul Kingston și fii săi, amestec răzbnător puternic de arhangheli și călăi, soseau din Irlanda și se instalau la Londra. Nu se mai punea problema de a căuta pentru a salva, ci de a căuta pentru a pedepsi. Vânatoarea de fugari era deschisă. Armata, porni toate corpurile legal constituite. Anglia întreagă era pe picior de boi și-i hăituiau pe Gerald și Ann.

Recompensele făgăduite răscoliră în curând toată drojdia. Nu trecu mult timp să se afle printr-un turnător că un bărbat de trezeci și cinci - patruzeci de ani, ale cărui semnalmente corespundeau aproximativ cu cele ale colonelului, se pregătea să se imbarce pentru America împreună cu fiul său, un băiat de vreo cinci zece ani. Acest

(continuare în pagina 15)

Traducere
Leanne LUTIC

Jean d'Ormesson

„Hoinarul trecător cu umbrela sfâșiata”

(fragmentul II)

clar: vechea schivnicie mănăstire cam ramolită a Școlii Normale superioare, definitivatul în filozofie, câte și mai câte ambiții toate erau ascunse undeva, ba în trecut, ba în viitor. Mi se întâmpla chiar câteodată să mă și gargarisesc cu ele, în viitor sau în amintire, sub formă de proiecte sau de bilanțuri. Dar, undeva, foarte departe, în adâncurile tainice ale sufletului meu, speranța mea se numea plecare. Să plec, să mă duc să rup cabluri și punți, să mă topesc, să dispar. Într-o zi chiar voi pleca spre un tărâm definitiv. Mă surprindeam murmurând că aș fi bucuros. Cine poate spunbe cum va întâmpina moartea? Poate cu lcarimi și țipete de disperare. Nu îmi dau aere de erou sau de stoic. Nici măcar nu sunt sigur că nu sunt un laș. Dar pe vremea plimbărilor de-a lungul oglinzii de apă și a canalelor Veneției, cât mai visam să dispar din lumea asta pe care atât o iubeam! Lady Ann disparuse.

Trebuie să-ți imaginezi în ziua de azi, ce zvon de bătaie declanșa un astfel de eveniment într-o mare familie englezească pe la finele secolului al XVIII-lea sau pe la începutul celui de la XIX-lea. Frumos spectacol: un grup social în emoții, care se pune în mișcare.

Înarmați cu prăjini începură să sondeze fundul apei. De pe toate iazurile din împrejurimi fuseseră aduse bărci folosite de obicei, la pescuit și la vânatoare. Cercetările erau în toi când un tăietor de lemne de la fierăstrău ceru să vorbească cu intendentul doamnei Harcourt: el văzuse pe la orele cinci pe domnișoara de la castel urcându-se într-un poștalion. O recunoscuse clar: ea venise cu câteva zile mai devreme să o îngrijească pe micuța Margaret sau pe micuța Kathleen care făcuseră pojar. Iar oscila destinul. Disparuta devenise fugară. Duoăsprezece ore mai târziu, datorită zelului doamnei Harcourt convingerilor ei metodiste și eficacității ei fără milă, numele de lady Ann și semnalmente fetei detaliate era afișate pe toate gardurile din regiune și pe prima pagină a tuturor ziarelor țării. Am în fața ochilor un astfel de ziar, în clipa când scriu aceste rânduri abea îndrăznesc să-l privesc.

Pierdută, lady Kingston sosește la lady Harcourt. Vede - cum le văd eu acum - afișele ziarelor, îi reproșează doamnei Harcourt această crudă publicitate și zelul acesta îndârjit. „Draga mea, răspuse lady Harcourt, și formula este într-adevăr sublimă,-

Director de onoare: ȘTEFAN AUG. DOINAȘ, membru al Academiei Române

RELIEF

Nr. 4-5 (21-23) 1994

Redactor șef: EMIL ȘIMĂNDAN

Consiliul consultativ: IOAN ALEXANDRU, poet, senator de Arad;
AUREL ARDELEAN, rectorul Universității de Vest „Vasile Goldiș”
Arad; FLORIN BĂNESCU, prozator; ONDREJ STEFANCO, poet;
FLORIN VALU, rectorul Universității „Aurel Vlaicu” Arad

Tiparul executat la
S.C. „GUTEMBERG”
S.A. AradRevista se difuzează prin
RODIPET. De asenemea se poate
procura de la redacție.

Editor: Fundația Culturală „Joan Slavici” Arad, Bulevardul Revoluției, nr. 81, Arad, 2900, tel. 057/216228, cont nr. 45108922, B.C. Arad